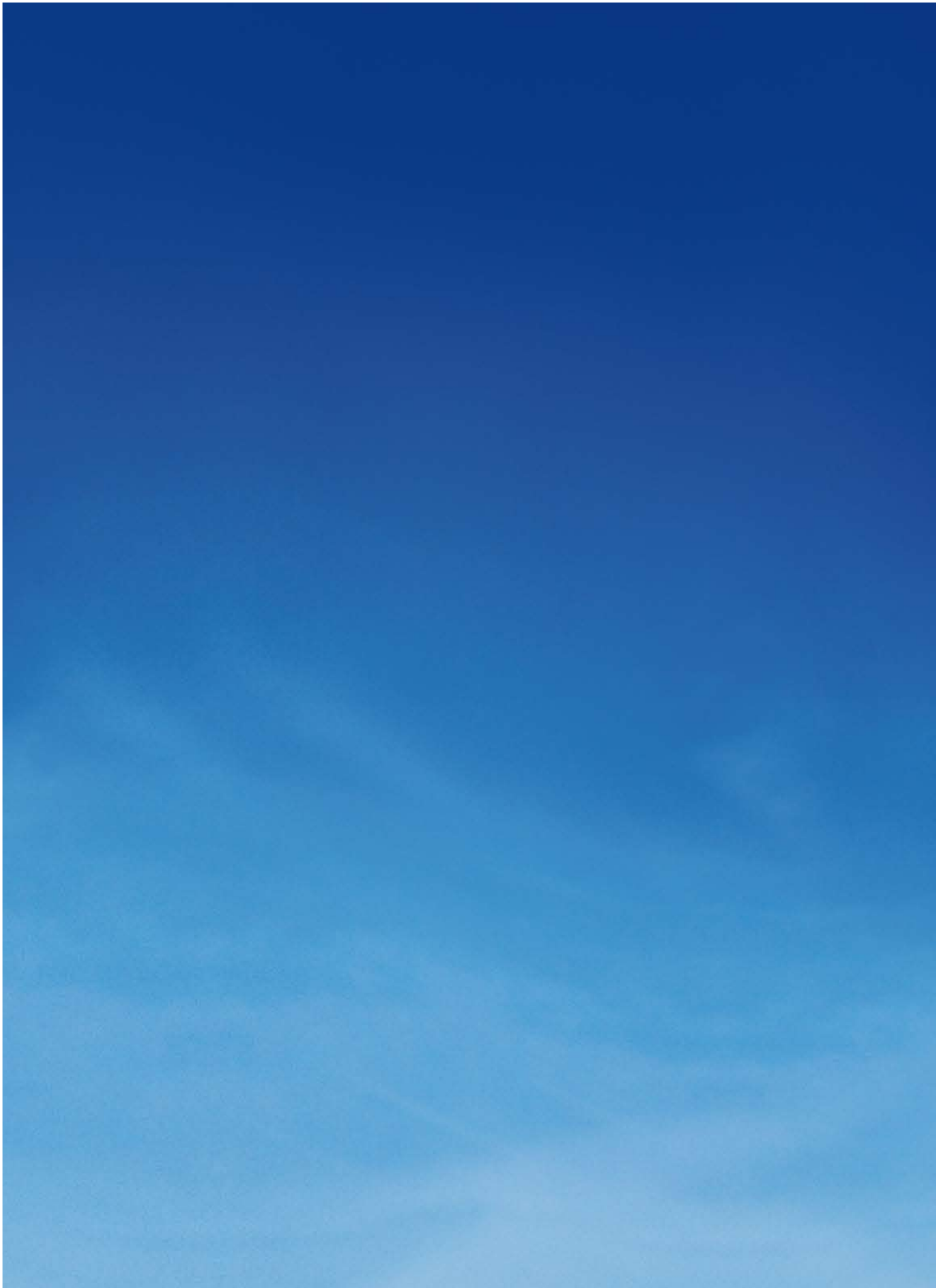

NMa Jaarverslag 2007

Signalen in de markt

De NMa in cijfers

De cijfers in dit overzicht zijn afkomstig uit het jaarbericht zoals gepubliceerd in januari 2008

	2005	2006	2007	Toelichting 2007
Rapporten en boetes				
Aantal mededingingsrechtelijke onderzoeken	20	26	25	
Aantal onderzoeken dat is afgedaan middels een rapport (vaststelling van een redelijk vermoeden dat de Mededingingswet is overtreden)	10	5	4	
Aantal zaken dat is afgedaan middels de inzet van een ander instrument dan een rapport	2	7	10	
Aantal zaken waarin het onderzoek is stopgezet vanwege onvoldoende bewijs	8	14	11	
Aantal zaken waarin boete en/of last is opgelegd	8	13	6	Er zijn 7 sanctiezaken afgerond, waarvan 6 met boete.
Totaal boetes in € miljoen	141,2	114,1	9,5	
Klachten en Informele zienswijze				
Afgeronde klachten over overtredingen van de Mededingingswet	174	112	65	Daling van het aantal klachten is mede het gevolg van een nieuwe klachtenprocedure.
Informele zienswijze	46	22	0	Veel partijen verzoeken NMa om een gesprek i.p.v. een informele zienswijze.
Concentraties				
Meldingen van fusies, overnames en joint ventures (concentraties)	80	135	108	
Ingetrokken meldingen	5	5	7	
Ontheffing van wachtperiode	2	0	1	
Besluiten op meldingen concentraties	80	119	106	
Vergunning voor concentratie vereist	5	8	4	
Vergunningsaanvragen	5	5	5	
Ingetrokken vergunningsaanvragen	0	3	3	
Besluiten op vergunningsaanvraag	7	2	3	In 2005 hadden 3 van de 7 besluiten betrekking op wijziging van een verleende vergunning.
Vervoer				
Spoorwegwet				
Aantal onderzoeken Vervoerkamer	-	32	10	Vorig jaar zijn in het kader van het onderzoek naar de prestatieregeling niet alleen ProRail maar ook de 23 spoorwegondernemingen aangesproken op het feit dat zij geen regeling waren overeengekomen. Dit jaar is volstaan met 1 onderzoek.
Aantal onderzoeken dat is afgedaan middels een rapport	-	8	4	
Aantal zaken dat is afgedaan middels de inzet van een ander instrument dan een rapport	-	22	3	
Aantal zaken waarin geen overtredingen zijn geconstateerd	-	-	3	
Aantal afgeronde sanctiezaken	-	5	1	
Afgeronde klachten over de Spoorwegwet	-	3	2	
Wet luchtvaart				
Met besluit afgehandelde aanvragen om oordeel over tarieven		-	3	
Goedkeuringsbesluit toerekeningssysteem		-	1	
Wp2000				
Zaken gemeentelijke vervoerbedrijven afgerond	5	1	12	
Aantal zaken afgerond met rechtsoordeel	1	1	1	
Energie				
Methodebesluiten	19	24	25	
Uitvoeringsbesluiten	81	156	74	Methodebesluiten worden niet elk jaar genomen. Ook zijn er in 2007 geen tariefbesluiten voor regionale netbeheerders genomen. Totaal gaat dat om 52 besluiten.
Handhavingsbesluiten	46	27	10	De daling in het aantal handhavingbesluiten vindt zijn weerspiegeling in de stijging van de geschilbeslechting.
Adviezen aan minister van Economische Zaken	10	6	12	
Geschillenbeslechting	18	45	64	
Aantal zaken E waarin boete en/of last is opgelegd	12	1	2	
Totaal boetes in energiezaken in miljoenen euro	0,5	0,1	0,3	
Bezwaar				
Afgerond bezwaar in mededingingszaken	53	125	107	Waarvan 65 bouwzaken
Afgerond bezwaar in energiezaken	41	34	44	
Afgerond bezwaar in vervoerzaken	-	4	2	
Beroep				
Afgeronde zaken beroep tegen mededingingsbesluiten door rechtbank Rotterdam	29	28	33	
Afgeronde zaken hoger beroep tegen mededingingsbesluiten door College van Beroep voor het bedrijfsleven	8	5	10	
Afgeronde zaken beroep tegen energiebesluiten door Rechtbank Rotterdam	-	1	-	
Afgeronde zaken beroep tegen energiebesluiten door College van Beroep voor het bedrijfsleven	29	20	31	
Budget en personeel				
Totaal toegekend budget	€ 39 miljoen	€ 40,6 miljoen	€ 45,7 miljoen	Toename taken o.a. door Wet onafhankelijk netbeheer (Splitsingswet) en toename meldingen o.a. door drempelverlaging in de zorgsector.
Aantal medewerkers op 31 december	367	380	392	
Verhouding man/vrouw	51%/49%	52%/48%	51%/49%	
Gemiddelde leeftijd personeel	37	37	37	

NMa Jaarverslag 2007

Signalen in de markt

Voorwoord

Voor u ligt het tiende jaarverslag van de Nederlandse Mededingingsautoriteit (NMa). Tien jaren waarin de gunstige economische effecten van de Mededingingswet en het werk van de NMa zichtbaar werden. Vóór 1998 werd gesproken over 'kartelparadijs Nederland'. Tegenwoordig blijkt dat kartels, die er nog altijd zijn, steeds meer moeite (moeten) doen om hun activiteiten ondergronds te houden. Stevige wetgeving en verhoogde inspanningen dragen bij aan goede opsporing. De besluiten over fusies en overnames die de NMa neemt, worden door de markt gebruikt om in te schatten of bijvoorbeeld een fusie kans van slagen heeft. Onlangs bleek dat de regulering door DTe van netbeheerders in de periode 2001–2007 een besparing voor afnemers van € 1,9 miljard heeft opgeleverd. De Vervoerkamer is niet meer weg te denken uit de wereld van het spoor en doet daarnaast nog veel meer, zoals het toezicht op een aantal activiteiten van de luchthaven Schiphol.

Hoewel het voor de hand ligt om in dit jaarverslag veel aandacht te besteden aan tien jaar NMa, gebeurt dat bewust niet. De NMa heeft gekozen voor geconcentreerde aandacht voor het jubileum met een congres op 5 maart 2008 en een boek vol interessante beschouwingen van diverse auteurs.

U vindt in dit jaarverslag wel een overzicht van enkele gezichts-bepalende momenten uit onze geschiedenis, maar de nadruk ligt op het werk dat in 2007 is verricht. Die nadruk past bij het karakter van de mensen en de organisatie: effectief, slagvaardig en realistisch. De kern van ons werk is: problemen in de sfeer van de mededinging zichtbaar maken en waar mogelijk efficiënt oplossen. We maken gebruik van alle mogelijkheden die de

wetgeving ons biedt, zoals sancties, alternatieve handhaving, geschilbeslechting en regulering.

Dit jaarverslag is bondiger dan voorgaande jaren. Ook dat is een bewuste keuze; we richten ons op de kern van ons werk. Het jaarverslag beschrijft de belangrijkste gebeurtenissen uit 2007 en geeft enige toelichting. Dit verslag laat meer dan ooit de markt aan het woord. De NMa spreekt door middel van de zaken die zij doet; marktpartijen geven daar een reactie op in de interviews die u in dit jaarverslag aantreft. De fraaie vormgeving en fotografie ondersteunen het geheel door onze relatie met de markt te verbeelden in het gebruik van signalen. Meer informatie over het werk van de NMa kunt u vinden op onze website: www.nmanet.nl. Daar vindt u onder het menu-item 'Jaarverslag' onder meer een zoekfunctie waarmee alle zaken uit 2007 te vinden zijn.

Het werk van de NMa gaat ook in het tweede decennium door. Nederland is geen kartelparadijs meer, maar er is nog niet in alle sectoren sprake van een cultuuromslag. Fusies en overnames zijn een blijvend fenomeen dat periodiek pieken en dalen kent. De sectoren energie en vervoer behouden ook de komende jaren de aandacht van de NMa.

Mededingingstoezicht is complexe materie en de rechter stelt hoge(re) eisen aan de bewijslast. Er zijn dus voldoende uitdagingen!

Namens de Raad van Bestuur spreek ik de wens en het vertrouwen uit dat wij, nu en in de toekomst, markten laten werken, zoals we dat ook de afgelopen tien jaar hebben gedaan.

P. Kalbfleisch
Voorzitter Raad van Bestuur
Den Haag, april 2008

Inhoud

Interview: Raad van Bestuur	6
Missie, visie en taken	10
Tien jaar NMa	11
 Deel 1: Aandachtsvelden	 12
1 Energie	13
<i>Feiten & cijfers</i>	16
2 Vervoer	18
<i>Interview: Pieter Verboom</i>	20
3 Zorg	22
<i>Interview: Marcel Visser</i>	24
4 Financiële en zakelijke dienstverlening	26
<i>Interview: Jeroen Stoop</i>	28
5 Media en communicatie	30
6 Overige activiteiten algemeen mededingingstoezicht	32
 Deel 2: Thema's	 34
7 Ontwikkelingen in wetgeving	35
<i>Feiten & cijfers</i>	37
8 Naleving van de wetgeving	38
<i>Interview: Maarten Meulenbelt</i>	40
9 De NMa en de consument	42
10 Het functioneren van de NMa	44
<i>Interview: Pieter Zevenbergen</i>	46
 Deel 3: De organisatie	 48
11 Personeel	49
12 Financiën	51
13 Bedrijfsvoeringparagraaf	54
14 Accountantsverklaringen	55
 Trefwoordenregister	 58
Colofon	60

“Ons handelen draagt bij aan de welvaart”

Raad van Bestuur

6 Een gesprek met het driemanschap dat de Raad van Bestuur van de Nederlandse Mededingingsautoriteit (NMa) vormt, biedt een interessante kijk op mededingingstoezicht in Nederland. Pieter Kalbfleisch, René Jansen en Gert Zijl bliken terug op 2007 én op tien jaar toezicht door de NMa. Toezicht onder het motto: ‘markten laten werken’.

Denken over concurrentie

In tien jaar tijd is men anders gaan denken over concurrentie. “Het is tegenwoordig glashelder dat kartels schadelijk zijn en dus verboden. Toch blijft effectief toezicht noodzakelijk”, waarschuwt Kalbfleisch. “Hoewel van het kartelparadijs van voor 1998 geen sprake meer is, is het naïef om te denken dat er geen kartels meer zijn.” Jansen roept de fusiegolf van de afgelopen jaren in herinnering. “We moeten voorkomen dat er op een markt té machtige ondernemingen ontstaan die zich onafhankelijk van de wensen van de consument kunnen gedragen.” Zijl wijst op de aandacht die de energie- en vervoersectoren behoeven. “Het is mooi dat het consumentenvertrouwen in de energiemarkt is gestegen, maar dat kán en moet nog verder omhoog.”

Ontwikkeling van het toezicht

Kalbfleisch kijkt tevreden terug op de ontwikkeling die de NMa de afgelopen tien jaar heeft doorgemaakt. “Door in onze beginjaren veel oude gewoontes te verbieden droegen we bij aan een meer dynamische economie. We groeiden exponentieel door nieuwe taken. Velen zien het bouwonderzoek als het hoogtepunt in onze korte geschiedenis. Nergens ter wereld zijn ooit zo snel en zo effectief zoveel kartels gekraakt. Toch moeten we het werk van de NMa niet vereenzelvigen met dat onderzoek. We doen heel veel meer.”

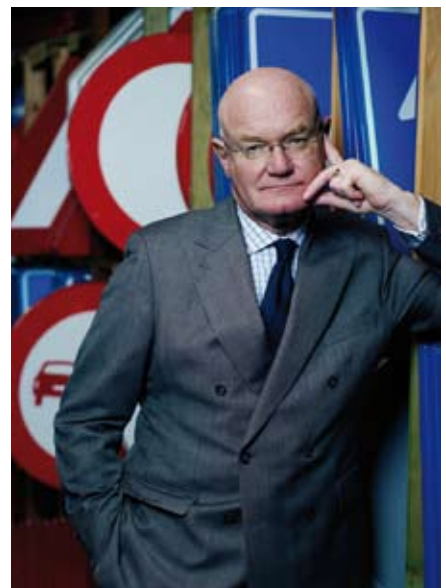
Gezag

“De NMa is erin geslaagd om gezag op te bouwen, maar met gezag is het net als met vertrouwen: het komt te voet en het gaat te paard”, zegt Gert Zijl. “Gezag moet je centimeter voor centimeter verdienen. Gezag is niet hetzelfde als bevoegdheden en verantwoordelijkheden, maar bouw je op door de manier waarop je ermee omgaat. De NMa krijgt niet alleen gezag door hard op te treden, maar ook door oplossingen aan te dragen die partijen accepteren.”

Vertrouwen en sancties opleggen

Kalbfleisch licht toe waarom de NMa meer doet dan alleen sancties opleggen. “Onze boodschap aan de markt is helder: we treden op tegen overtredingen en dragen bij aan het voorkomen van mededingingsproblemen. Ik geloof dat waarschuwen, richting bieden en uitleg geven ook bijdraagt aan effectief toezicht. We kunnen zo soms vroegtijdig het risico op overtredingen verminderen. Dit past in een tijd dat de burger de overheid afrekent op prestaties, die efficiënt en met weinig lasten moeten worden verricht. Van ingrijpen achteraf ondervindt het bedrijfsleven vaak veel meer lasten.” Zijl vult aan: “Om de administratieve lasten voor energiebedrijven te verlichten heeft de NMa in 2007 een aantal toezichtstaken meer ‘signaalgericht’ opgezet. Een aantal informatieverzoeken is daarmee vervallen.”

Kalbfleisch is van mening dat een toezichthouder de juiste maatvoering moet kunnen hanteren en daarbij alle beschikbare instrumenten moet benutten. “We hebben die instrumenten niet zomaar.” Jansen valt hem bij door erop te wijzen dat aanpassingen van gedragsregels en invoering van compliance-programma’s ook een langdurig effect hebben. “Ik vind dat je ondernemingen soms ook vertrouwen moet kunnen geven. Maar doel-

“Het is naïef om te denken dat er geen kartels meer zijn.”

Pieter Kalbfleisch

bewust gedrag dat echt schadelijk is, pakken we natuurlijk keihard aan. We concentreren ons op sectoren waar het risico van overtredingen aanwezig is en de schade voor de Nederlandse economie groot kan zijn. We maken die keuzes inzichtelijk in ons jaarplan, de 'NMa-Agenda', maar het verrassingseffect blijft belangrijk in onze strategie dus we geven niet alles prijs."

Vrije rol

De Algemene Rekenkamer deed in 2006 onderzoek naar het functioneren van de NMa. In het rapport, dat in mei 2007 werd gepubliceerd, doet de Rekenkamer de aanbeveling om de criteria voor alternatieve handhaving door de NMa helder te communiceren. Kalbfleisch heeft een duidelijke visie. "Een toezichthouder moet tot op zekere hoogte zelf kunnen beslissen, wat, hoe én wanneer hij iets doet. Als je de criteria te nauwkeurig vastlegt, gaan marktpartijen zich hierop te pas en te onpas beroepen. Dat doet afbreuk aan onze opdracht om effectief en efficiënt op te treden. We gaan dus op zoek naar een middenweg." Kalbfleisch is blij met de conclusie dat de NMa haar toezichtsinstrumentarium op de meeste punten goed heeft ontwikkeld. Hij merkt op dat de NMa veel aanbevelingen uit het rapport overneemt.

Naleving stimuleren

De Raad van Bestuur ervaart vertrouwen bij de wetgever, die de NMa ook in 2007 weer nieuwe bevoegdheden en taken toekende. De aanpassingen van de Mededingingswet springen daarbij in het oog. Jansen is ervan overtuigd dat deze de afschrikwekkende werking van het mededingingsrecht vergroten. "Als het nodig is, treden we hard op en daartoe zijn we nu nog beter in staat. Denk aan de boetes voor bestuurders. Mededinging moet een rol spelen in de afwegingen die ondernemingen maken. Die 'spontane' naleving is moeilijk te kwantificeren, maar het is wel een belangrijk effect van ons

werk. Mededinging is tenslotte een belangrijke garantie voor keuzevrijheid voor de consument."

Inspanningen

Als het jaar 2007 ter sprake komt, kiezen de heren ieder hun invalshoek. Jansen spreekt zijn waardering uit voor de inspanningen om de grote hoeveelheid zaken in het concentratietoezicht goed en tijdig af te ronden. "Dat vergde ook een aanzienlijke bijdrage van de mensen die normaal gesproken kartels opsporen, maar toch is ook bij het karteltoezicht in verschillende sectoren veel voortgang geboekt in onderzoeken." De NMa legde bijna € 10 miljoen aan boetes op. Tegen 24 ondernemingen werd rapport opgemaakt en 16 ondernemingen maakten kennis met alternatieve handhaving.

De zorgmarkt

Jansen verwacht dat de fusietendens op de zorgmarkt ook na 2007 doorzet, zij het in mindere mate dan afgelopen jaar. "Ik voorzie meer aandacht voor vraagstukken van collectieve dominantie, oligopolievorming. Dat zagen we bijvoorbeeld al bij de zorgverzekeraars. Daar hebben we de zaak Achmea-Agis gehad, parallel aan de overname van Delta Lloyd door CZ. Door die samenbundeling moesten we diepgaande analyses maken van oligopolies. Dat zijn misschien geen kaskrakers voor de media, maar voor de ontwikkeling van ons werk van groot belang."

"Goed toezicht is hard nodig, want deze markt blijft in omvang groeien", stelt Jansen. "In de tweede plaats, en dat is nog veel belangrijker voor ons, is het een markt waar marktwerking wordt geïntroduceerd. Als er iets mis is, moeten we snel ingrijpen. Anders kan de gedachte postvatten, dat de NMa iets al heeft toegestaan."

"Gezag moet je centimeter voor centimeter verdienen."

Gert Zijl

Vervoer: Schiphol

“Veel mensen denken bij de NMa aan kartels en misschien aan fusies, maar we doen veel meer. ‘Markten laten werken’ omvat ook de regulering van de energie- en vervoersector”, merkt Zijl op. “De Vervoerkamer heeft in 2007 veel tijd en kennis geïnvesteerd in de controle op de manier waarop Schiphol haar tarieven vaststelt. Ook zijn er bijvoorbeeld uitgebreide voorbereidingen getroffen voor de invoering van de Wet markt-toezicht registerloodsen per 1 januari 2008.”

Energie: besparing van € 1,9 miljard

Het toezicht op de energiesector heeft volgens Zijl zijn waarde bewezen. Uit een evaluatie van de reguleringssystematiek die de NMa van 2001 tot 2007 hanteerde, bleek dat regulering door de NMa heeft geleid tot een besparing van in totaal € 1,9 miljard in transportkosten op de rekening van de afnemers. “Het resultaat van ons handelen draagt dus echt bij aan de consumentenwelvaart.”

Concurrentie op de Noordwest-Europese gasmarkt

In de energiesector waren er in 2007 veel ontwikkelingen op het Europese vlak, vertelt Zijl. “Zo was de NMa voorzitter van het samenwerkingsverband van toezichthouders dat de Europese gasmarkten uiteindelijk tot één markt moet laten samenvloeien. Dat gaat over de regio Noord-Frankrijk, België, Luxemburg, het westen van Duitsland en Nederland. Maar ook over een Russische pijpleiding en een pijpleiding naar het Verenigd Koninkrijk. We willen dat de gasleveranciers op de Noordwest-Europese markt met elkaar kunnen concurreren. Er zal nog veel moeten gebeuren om daar echt één markt van te maken.”

De NMa-Agenda 2008

“Het optreden van de NMa in de energiesector is een mooi voorbeeld van richtinggevend

toezicht”, brengt Kalbfleisch in. “We hebben de NMa-Agenda 2008 niet voor niets het motto ‘zichtbaar, richtinggevend toezicht’ meegegeven.” De NMa-Agenda geeft inzicht in de plannen van de NMa. In 2008 richt de toezichthouder zich met name, maar niet uitsluitend, op de zorg, de financiële dienstverlening, de food- en agri-industrie, energie, vervoer en de postsector.

Toezicht in de toekomst

Kalbfleisch kijkt naar de toekomst van het toezicht. “Onze kennis van markten groeit, de opsporingsmethoden voor kartels, die dieper ondergronds gaan, worden beter. Omdat de pak-kans groeit, worden kartels minder stabiel. Ik verwacht daarom een toename van het gebruik van onze clementieregeling. Tegelijkertijd zien we een ontwikkeling naar meer civiele handhaving: mondige consumenten komen zelf voor hun rechten op. De NMa zal ook proberen om eerder richting te bieden aan bedrijven en zo mededingingsrisico's vroegtijdig inperken. Ik vat dat samen als *advocacy en guidance*.”

De NMa over 10 jaar

Op de vraag of de NMa over tien jaar nog bestaat, antwoordt Kalbfleisch stellig. “Absoluut. Een economie die eerlijke concurrentie als een belangrijke spelregel hanteert, kan niet zonder een onafhankelijke en objectieve scheidsrechter. Ik zie de toekomst van de NMa met vertrouwen tegemoet.”

“Mededinging is een belangrijke garantie voor keuzevrijheid van de consument.”

René Jansen

Missie, visie en taken

10 Missie

‘Markten laten werken’, dat vraagt de wetgever van de NMa. Wij zien toe op effectieve concurrentie en leveren zo een bijdrage aan goed werkende markten. De effecten van deze missie worden steeds duidelijker. Ondernemingen weten dat de NMa optreedt tegen mededingingsbeperkingen die hun kansen inperken. Met innovatief en creatief ondernemerschap worden nieuwe producten en productiemethoden ontwikkeld die concurrentie kunnen stimuleren én ondernemingen concurrerend(er) maken. Dat bevordert de concurrentiekracht van Nederland. De consument profiteert uiteindelijk van een betere prijs-kwaliteitverhouding en meer keuzemogelijkheden. Concurrentie levert dus welvaart op.

Visie

Gezonde concurrentie is een basisvoorwaarde voor een goed werkende markt. Wij streven ernaar op de meest effectieve en efficiënte wijze mededingingsbeperkingen te voorkomen en weg te nemen. Het is ondernemingen verboden door afspraken met concurrenten de mededinging te beperken (kartelverbod). Daarnaast is het ondernemingen met een economische machtspositie verboden die macht te misbruiken. Economische machtsposities kunnen ook ontstaan door fusies en overnames. In situaties waarin effectieve mededinging niet mogelijk of wenselijk is, willen wij voor zover mogelijk de voordelen van directe concurrentie tussen ondernemingen bereiken en doorgeven aan de consument. Wij gaan selectief te werk; dat wil zeggen dat wij keuzes maken door prioriteiten aan te brengen en door het meest geëigende instrument te kiezen. Het draait in ons werk om de balans tussen optreden en ontwikkelingen de ruimte geven, tussen sancties opleggen en beïnvloeden.

Taken

De wettelijke bevoegdheden van de NMa zijn het handhaven van de Mededingingswet, de Elektriciteitswet 1998, de Gaswet, de Wet Personenvervoer 2000, de Spoorwegwet en de Wet Luchtvaart. Per 1 januari 2008 is daar de Wet markttoezicht registerloodsen bijgekomen. Daarnaast is de handhaving van de artikelen 81 en 82 van het EG-Verdrag binnen Nederland aan de NMa toevertrouwd.

In de sectoren energie en vervoer heeft de NMa sectorspecifieke taken en bevoegdheden. Uitvoering van deze taken berust bij de ‘kamers’: de Directie Toezicht Energie (DTe) en de Vervoerkamer. Binnen de NMa is derhalve sprake van ‘eenheid in verscheidenheid’: algemeen mededingings toezicht en sectorspecifiek toezicht. Dat zijn weliswaar verschillende takken van sport, maar een overkoepelende visie op de betrokken markten en de gewenste toezichtstijl staat altijd centraal. In die synergie zit de kracht van het zogeheten kamermodel binnen de NMa. Samenwerking en afstemming met andere (markt)toezichthouders, zoals de Onafhankelijke Post en Telecommunicatie Autoriteit (OPTA) en de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa), en op internationaal niveau spelen eveneens een belangrijke rol bij effectief toezicht door de NMa.

Tien jaar NMa

Een selectie van gezichtsbepalende gebeurtenissen vanaf de oprichting van de NMa.

11

- 1997 * De Nederlandse Kartelautoriteit (i.o.) wordt de Nederlandse Mededingingsautoriteit (NMa).
- * Inauguratie van de NMa op 25 november 1997. Speciale gast: Z.K.H. Prins Willem-Alexander.
- 1998 * De nieuwe Mededingingswet (Mw) treedt 1 januari 1998 in werking.
- * Deadline voor het inleveren van ontheffingsverzoeken: 31 maart 1998, 0.00 uur. Totaal: 1040 aanvragen.
- * De Elektriciteitswet treedt 1 augustus 1998 in werking: oprichting DTe.
- * De NMa keurt de fusie tussen de RAI en de Jaarbeurs af.
- 1999 * De Europese Commissie stelt 28 april 1999 het "Witboek Modernisering" vast.
- * De NMa handelt een groot aantal ontheffingsverzoeken af.
- 2000 * De EG-groepsvrijstelling voor verticale overeenkomsten treedt 1 januari 2000 in werking.
- * De Gaswet treedt 10 augustus 2000 in werking.
- * De NMa intensiveert de opsporing: tien nieuwe onderzoeken, twee rapporten en zes boetebesluiten.
- 2001 * Werkbezoek van H.M. Koningin Beatrix, maart 2001.
- * De NMa publiceert Richtsnoeren voor de zorgsector.
- * De NMa start een grootschalig onderzoek naar kartelafspraken in de bouwsector.
- 2002 * Start van de Vervoerkamer (i.o.) op 1 januari 2002.
- * De NMa publiceert op 28 juni 2002 de eerste clementieregeling van de NMa.
- * De NMa beboet mobiele telecomoperators. De boete bedraagt tientallen miljoenen.
- 2003 * Bezoek van H.K.H. Prinses Maxima, april 2003.
- * De NMa maakt zestien rapporten op en neemt veertien boetebesluiten (€ 135,5 miljoen).
- * De NMa richt de Monitor Financiële Sector (MFS) op met steun van het ministerie van Financiën.
- 2004 * De mogelijkheid om ontheffing te verlenen voor kartelafspraken verdwijnt uit de Mededingingswet.
- * NMa houdt scherp toezicht op de administratieve processen van energiebedrijven na liberalisering.
- * De NMa beboet een groep banken en Interpay. De boete bedraagt € 14 miljoen.
- 2005 * De Spoorwegwet treedt 1 januari 2005 in werking.
- * De NMa is per 1 juli 2005 een Zelfstandig Bestuursorgaan met een Raad van Bestuur.
- * Uit NMa-onderzoek blijkt dat bijna 20 procent van de ondernemingen bij de beslissing om te fuseren rekening houdt met besluiten van de NMa.
- 2006 * De NMa richt 1 april 2006 haar Economisch bureau op.
- * De Consumentenautoriteit, de OPTA en de NMa richten ConsuWijzer op.
- * De NMa publiceert het Visiedocument Concentraties Energiemarkten.
- 2007 * De Vervoerkamer oordeelt dat Schiphol haar luchtvaart-tarieven moet verlagen.
- * De NMa adviseert de minister van Economische Zaken over de taken en activiteiten van netbeheerders na splitsing.
- * De NMa rondt het merendeel van de bezwaarzaken in het onderzoek naar de bouwsector af.
- * De Mededingingswet wordt aangepast en de NMa krijgt er belangrijke bevoegdheden bij.

Deel 1

Aandachtsvelden

- 12 Met een beschrijving van de belangrijkste activiteiten in het afgelopen jaar toont dit deel hoe de NMa het motto ‘markten laten werken’ in de praktijk brengt. De beschreven werkzaamheden vonden onder meer plaats in de volgende sectoren:

- * Energie
- * Vervoer
- * Zorg
- * Financiële sector (inclusief zakelijke dienstverlening)
- * Media en communicatie

Deze sectoren hadden de specifieke belangstelling van de NMa. Ze werden vooraf als aandachtsvelden benoemd in de ‘NMa-Agenda’, de publicatie waarin de NMa haar plannen voor het komende jaar openbaar maakt. Bij de selectie van aandachtsvelden staan onder meer marktstructuur en -gedrag én het maatschappelijk belang centraal. Een sector verdient meer aandacht als de marktstructuur risico’s van concurrentievervalsing in zich draagt. Ook signalen over het feitelijke gedrag van marktpartijen zijn van invloed. Bij deze vorm van risicogericht handhaven staat het effect van het optreden altijd voorop.

Ook buiten deze aandachtsvelden zijn uiteraard de nodige activiteiten verricht. Het overzicht van zaken in dit deel is dan ook niet uitputtend. Op onze website www.nmanet.nl, onder het menu-item ‘Jaarverslag’, kunt u door middel van een zoekfunctie alle zaken uit 2007 vinden.

Energie

Deel 1 | Hoofdstuk 1

De Directie Toezicht Energie (DTe) van de NMa heeft als missie het zo effectief mogelijk laten functioneren van de energiemarkten. In 2007 lag de focus op het consumentenvertrouwen, de internationalisering van de groothandelsmarkt en het toezicht op netbeheerders. De NMa heeft haar benadering van de markt in 2007 enigszins gewijzigd. De vermindering van administratieve lasten werd ingebed in de organisatie. Verzoeken om informatie worden met de sector afgestemd, waarbij de noodzaak van bepaalde informatie voorop staat. In het verleden werd een veelomvattende aanpak gehanteerd. De frequentie van bepaalde verzoeken is ook gereduceerd. Opmerkelijk is dat energiebedrijven met betrekking tot diverse huidige informatieverzoeken aangeven dat deze een hoge toegevoegde waarde hebben voor hun eigen bedrijfsvoering.

Consumentenvertrouwen groeit

Het vertrouwen van consumenten in de energiemarkt is in 2007 licht gestegen ten opzichte van 2006. Dat blijkt uit de marktmonitor voor consumenten die de NMa elk jaar publiceert. Consumenten zijn beter te spreken over de administratieve dienstverlening en de klachtafhandeling van de energiebedrijven. Ook vinden zij dat de betrouwbaarheid van informatie van energiebedrijven verbetert. Desondanks concludeert de NMa dat consumenten nog altijd weinig bereid zijn te wisselen van leverancier. De redenen hiervoor zijn divers. Consumenten geven aan tevreden te zijn met de bestaande situatie, angst te hebben dat iets misgaat bij een overstap, geen interesse te hebben in energie, of gebrek te hebben aan transparante marktinformatie.

“De consument vindt de beschikbare informatie vaak onoverzichtelijk. Hier is nog een wereld te winnen.”

Peter Plug, directeur van de Directie Toezicht Energie van de NMa

Om de drempel om van leverancier te wisselen te verlagen richtte de NMa zich ten eerste op het verbeteren van de informatievoorziening en transparantie. Zo heeft de NMa eisen geformuleerd waaraan de tariefinformatie moet voldoen die de energiebedrijven op hun website publiceren. Energiebedrijven moeten voortaan hun tarieven publiceren inclusief BTW, energiebelasting en transportkosten, waardoor ze onderling beter te vergelijken zijn. Energiebedrijven waarvan de websites eind 2007 nog niet voldeden aan deze nieuwe norm, kregen begin 2008 een bindende aanwijzing van de NMa. Daarnaast voerde de NMa ook in 2007 een onderzoek uit naar de kwaliteit van websites voor prijsvergelijking van energieleveranciers. Uit dat onderzoek blijkt dat de kwaliteit van vergelijkingssites sinds de start van de liberalisering in 2004 aanzienlijk is verbeterd en stabiel blijft.

Op de tweede plaats is het voor het consumentenvertrouwen belangrijk dat fouten bij facturering en wisseling zoveel mogelijk worden voorkomen. De NMa houdt toezicht op de prestaties van energiebedrijven via de zogenaamde scorekaart. Daaruit blijkt dat in 2007 de prestaties zijn verbeterd. Vrijwel alle energieleveranciers boeken vooruitgang bij het sturen van de eindafrekening na een verhuizing of wisseling van leverancier. Wel werd geconstateerd dat energierekeningen nog te vaak fouten bevatten. De NMa zal daarom naast de tijdigheid nu ook de juistheid van de energierekeningen opnemen in de scorekaart.

Tot slot is het consumentenvertrouwen gebaat bij een goede klachtenafhandeling. De NMa hield in 2007 opnieuw een consumentenonderzoek over de afhandeling van klachten. Uit dit vervolgonderzoek bleek dat de kwaliteit van de klachtenafhandeling weliswaar verbetert, maar dat er nog veel winst te behalen is op dit punt. Uit onderzoek blijkt dat Dong en E.ON nog niet beschikken over een adequate klachtenafhandeling. Zij dienden dit binnen twee maanden op orde te hebben. Dit staat in de bindende aanwijzingen die de twee energiebedrijven ontvingen.

Concurrentie groothandelsmarkt stagneert

De groothandelsmarkten van gas en elektriciteit ontwikkelen zich minder snel dan gehoopt. Uit de jaarlijkse monitoring blijkt dat de concurrentie op de groothandelsmarkt voor elektriciteit stagneert. De Nederlandse consument is daardoor voor elektriciteit enkele tientallen euro's duurder uit dan

- 14 consumenten in onze buurlanden. Volgens de NMa is efficiënter gebruik en uitbreiding van de grensoverschrijdende transportverbindingen noodzakelijk om de concurrentie in Nederland te stimuleren.

Hetzelfde geldt voor de groothandelsmarkt voor gas. De jaarlijkse monitoring van de groothandelsmarkt voor gas identificeert een aantal serieuze knelpunten die de concurrentie op de Nederlandse markt belemmeren. Zo worden de mogelijkheden voor gasimport, gasopslag en kwaliteitsconversie onvolledig benut, terwijl marktpartijen aangeven juist hieraan een gebrek te hebben. Verdere integratie van de gasmarkten in Noordwest-Europa is nodig om de Nederlandse consument beter te laten profiteren van de voordelen van liberalisering.

De conclusies van de gasmonitor sluiten aan bij een uitgebreid advies dat de NMa in oktober 2007 stuurde aan de minister van Economische Zaken (EZ). In het rapport stelt de NMa een flink aantal maatregelen voor ter bevordering van de gasmarkt. De maatregelen hebben op de eerste plaats als doel de centrale handel in gas op het Title Transfer Facility (TTF) te verbeteren. Daarnaast passen de voorstellen ook in de strategie van de minister om van Nederland de gasrotonde van Noordwest-Europa te maken.

Marktintegratie essentieel

De onderzoeken en monitoringsrapporten tonen dat verdere integratie van de markten in Noordwest-Europa noodzakelijk is om de positie van de Nederlandse afnemer te verbeteren. Een belangrijke stap op weg naar verdere integratie zette de Europese Commissie in september 2007 met de publicatie van een omvangrijk pakket met voorstellen voor nieuwe en verbeterde regelgeving voor de energiemarkten. Dit zogeheten *third package* is bedoeld om obstakels voor één interne energiemarkt weg te nemen. De NMa ziet het pakket als een belangrijke stap in de goede richting, en is via het Europese samenwerkingsverband van energie toezichthouders (ERGEG) bezig de voorstellen te bestuderen en implementatie voor te bereiden. Het is nu nog niet zeker wanneer en in welke mate de voorstellen zullen worden aangenomen.

Daarom blijft het naar de mening van de NMa essentieel om de huidige regionale initiatieven met kracht voort te zetten. De NMa

blijft actief in diverse Europese platforms ter bevordering van de interne markt. In 2007 hebben de aangesloten toezichthouders van het Gas Regional Initiative (GRI), waar de NMa momenteel voorzitter van is, een Memorandum of Understanding (MoU) ondertekend. Daarin zijn heldere afspraken gemaakt over het toezicht op grensoverschrijdende aangelegenheden en uitwisseling van informatie. Een ander belangrijk overleg vindt plaats in het zogenaamde Pentilaterale Forum, waarin alle belanghebbenden van de Benelux, Duitsland en Frankrijk zijn vertegenwoordigd. In 2007 sloten de landen een overeenkomst om vanaf januari 2009 marktkoppeling te realiseren tussen de vijf landen.

Toezicht en regulering netbeheer noodzakelijk

De noodzaak van toezicht op en regulering van het netbeheer bewees de NMa in 2007 met de evaluatie van de reguleringssystematiek. Voor de periode 2001–2007 werd de omvang, herkomst en besteding van de winsten van Delta, Eneco, Essent en Nuon onderzocht. De hoofdconclusie was dat regulering door de NMa een besparing opleverde van totaal € 1,9 miljard op de rekening van afnemers. Het onderzoek onthulde echter ook dat de regulering nog effectiever had gekund. In 2004 en 2005 behaalden de energiebedrijven totaal € 393 miljoen meer winst dan de NMa redelijk achtte. Hoewel deze winsten behaald zijn binnen het bestaande wettelijke kader, en dus geen sprake is van ongeoorloofde praktijken, heeft de NMa besloten de regulering aan te scherpen opdat grote verschillen tussen redelijke en gerealiseerde winsten worden voorkomen. De nieuwe ontwerp-reguleringsmethodieken voor de periode 2008–2010, die de NMa in de zomer publiceerde, zijn dan ook streng.

Het reguleringsregime hangt samen met de betrouwbaarheid en kwaliteit van de netten. In 2007 publiceerde de NMa een beoordeling van het investeringsbeleid van de verschillende netbeheerders, vastgelegd in de zogenoemde kwaliteits- en capaciteitsdocumenten. Uit die beoordeling bleek dat er op korte termijn geen reden is om te twifelen aan de kwaliteit van het Nederlandse gas- en elektriciteitsnetwerk. Toch gaat de NMa vanaf 2008 meer aandacht schenken aan de staat van het netwerk. Op de eerste plaats om ervoor te zorgen dat ook bij een strengere regulering de betrouwbaarheid gehandhaafd blijft. Tevens is er een economische beoordeling nodig van de waarde van de netten in het vooruitzicht van de eigendomsplitsing van de energiebedrijven.

Boetes en overige besluiten

In 2007 legde de NMa een boete op aan NRE Netwerk B.V. van € 95.000 wegens drie overtredingen van de Elektriciteitswet 1998. Gebleken is dat dit bedrijf over 2004 voor elektriciteit te hoge transporttarieven in rekening bracht bij ongeveer 2500 zakelijke klanten. NRE Netwerk kreeg tevens een boete van € 180.000 omdat zij een te hoog periodiek aansluittarief in rekening bracht bij consumenten. NRE heeft de tarieven inmiddels aangepast en keert de te veel betaalde bedragen uit.

De NMa scherpste ook de compensatieregeling voor gedupeerden bij stroomuitval aan. Deze regeling zorgt ervoor dat afnemers automatisch recht hebben op een vergoeding van de netbeheerder bij langdurige stroomuitval. De nieuwe compensatieregeling is bedoeld om netbeheerders een sterkere financiële prikkel te geven om problemen op het netwerk snel op te lossen.

De NMa heeft zich in twee geschillen en een advies aan EZ uitgesproken over het gebrek aan transportcapaciteit voor nieuwe aansluitingen op het hoogspanningsnetwerk van TenneT. Eind 2006 bleek het aantal aansluitverzoeken voor grootschalige productie op de Maasvlakte en in Eemshaven de beschikbare capaciteit te overstijgen. Dit tekort belemmerde tevens de teruglevering van elektriciteit uit de regionale netten aan het hoogspanningsnet, wat directe gevolgen heeft voor de groei van decentrale productiecapaciteit. De NMa bevestigde nogmaals dat landelijke en regionale netbeheerders een gezamenlijke verantwoordelijkheid hebben in het faciliteren van transport voor alle afnemers. In een advies aan EZ heeft de NMa bovendien een aantal verbeteringen voorgesteld om de huidige knelpunten op te lossen en aangegeven welke alternatieven er zijn om deze problemen in de toekomst te voorkomen.

Fusies en overnames in de energiesector

Fusie Nuon-Essent ketst af

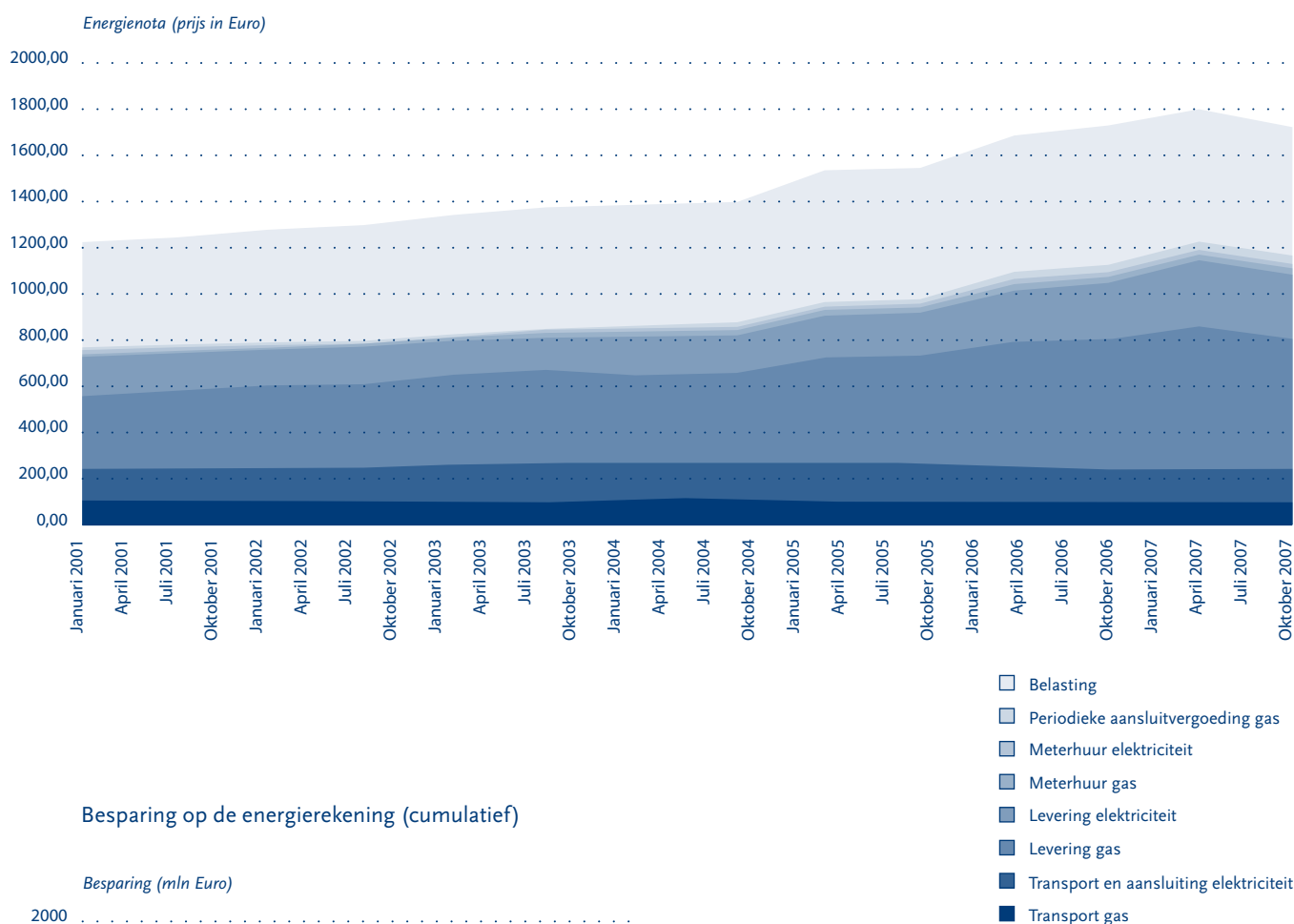
In mei 2007 besliste de NMa dat voor een fusie tussen Essent en Nuon voldoende redenen zijn om aan te nemen dat bij een samengaan van de energiebedrijven op onderdelen van de gas- en elektriciteitsmarkten een economische machtspositie kan ontstaan of worden versterkt.¹ De fusieaanvraag werd begin september ingetrokken omdat, volgens de partijen, op dat moment de voorwaarden om de fusie succesvol af te ronden onvoldoende aanwezig waren.

¹ Het gaat daarbij om de markt voor productie en groothandel van elektriciteit, de markt voor levering van elektriciteit aan kleinverbruikers, de markt voor levering van gas aan kleinverbruikers en de zogeheten onbalansmarkt.

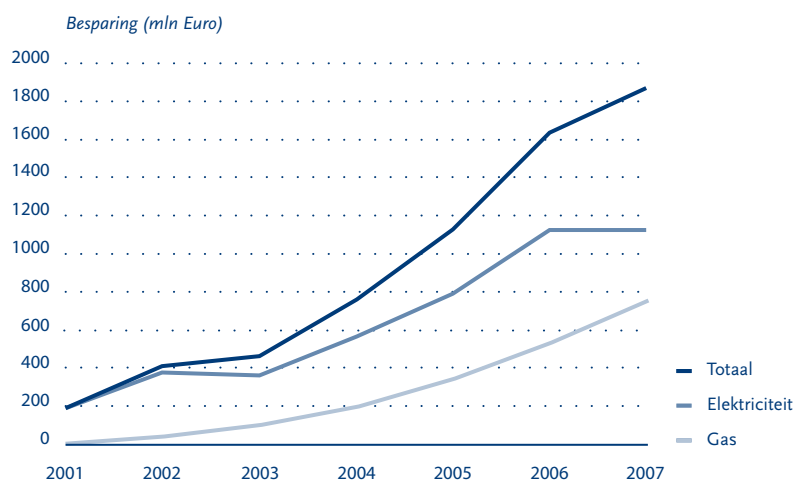
Feiten & cijfers

Wetenswaardigheden over de energiemarkt

16 Historische opbouw (gemiddeld huishouden)

Besparing op de energierekening (cumulatief)

Switchgedrag van afnemers

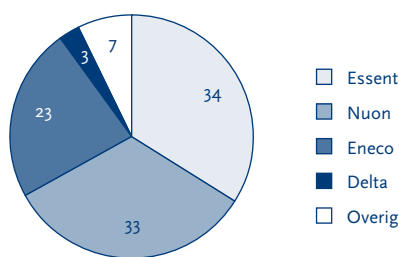
Aantal switches elektriciteit en gas

Omschrijving	Aantal switches elektriciteit	Aantal switches gas
Juli 2004	58.505	33.144
Augustus 2004	32.943	16.887
September 2004	49.136	32.299
Oktober 2004	87.641	17.738
November 2004	47.526	37.270
December 2004	109.619	48.554
Januari 2005	35.823	42.868
Februari 2005	31.868	27.010
Maart 2005	43.425	30.433
April 2005	37.568	19.757
Mei 2005	39.837	43.858
Juni 2005	36.042	43.445
Juli 2005	40.018	34.244
Augustus 2005	42.030	27.711
September 2005	34.562	27.893
Oktober 2005	37.511	30.431
November 2005	33.485	32.663
December 2005	66.151	38.917
Januari 2006	34.755	28.360
Februari 2006	30.240	26.566
Maart 2006	37.158	33.777
April 2006	26.476	23.305
Mei 2006	30.389	24.514
Juni 2006	30.984	25.413
Juli 2006	37.232	32.695
Augustus 2006	29.285	29.469
September 2006	29.401	28.534
Oktober 2006	30.409	24.111
November 2006	26.541	24.096
December 2006	77.092	36.163
Januari 2007	39.692	32.032
Februari 2007	64.528	61.042
Maart 2007	43.185	35.891
April 2007	60.500	56.326
Mei 2007	40.678	40.379
Juni 2007	46.382	48.995
Juli 2007	40.930	37.436
Augustus 2007	45.080	42.294
September 2007	45.558	40.530
Oktober 2007	43.923	41.505
November 2007	42.786	39.406
December 2007	129.909	73.431

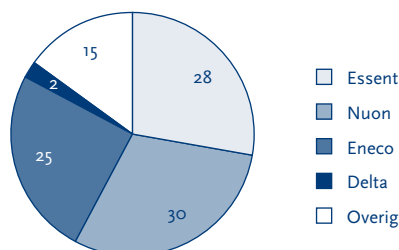
Marktaandelen energiebedrijven in energienetwerk

Het marktaandeel van de energiebedrijven in het energienetwerk is berekend door de inkomsten uit de gereguleerde activiteiten te relateren aan de inkomsten uit de gereguleerde activiteiten van alle energiebedrijven samen. De data zijn mede afkomstig uit de tariefbesluiten van de desbetreffende netbeheerders.

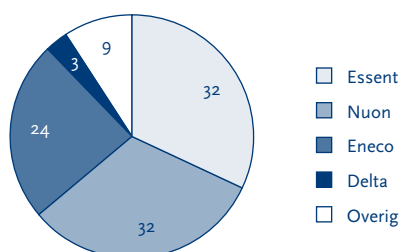
Elektriciteit in %

Gas in %

Elektriciteit + Gas in %

Vervoer

Deel 1 | Hoofdstuk 2

- 18 De Vervoerkamer van de NMa heeft als missie om vervoermarkten te laten werken. De Vervoerkamer bracht begin 2007 voor het eerst een zogenaamde handhavingskalender uit. Met deze kalender wil de NMa de lasten voor ondernemingen tot een minimum beperken en de onder toezicht gestelden zo snel mogelijk laten weten of zij zich aan de wet houden. Het toezicht in 2007 is grotendeels conform deze kalender uitgevoerd.

“De kalender schept duidelijkheid over de jaarlijks terugkerende toezichttaken van de Vervoerkamer.”

Marga Zuurbier, directeur van de Vervoerkamer van de NMa

Schiphol verlaagt luchtvaarttarieven

In april keurde de NMa het systeem goed voor de toerekening van kosten en opbrengsten van luchtvaartactiviteiten van Schiphol, nadat Schiphol een aantal aanpassingen had doorgevoerd. Het was daarmee het eerste besluit van de NMa op basis van de nieuwe Wet luchtvaart. Verder deed de NMa uitspraak in drie aanvragen om een oordeel over de luchthaventarieven van Schiphol. Na onderzoek op basis van de aanvraag van KLM oordeelde de NMa dat Schiphol haar tarieven moest verlagen, omdat Schiphol ten onrechte een aantal te verrekenen kostenposten (mee- en tegenvallers) niet heeft doorgevoerd. Dit betekent dat Schiphol € 36,8 miljoen minder in rekening mag brengen bij de luchtvaartmaatschappijen. Schiphol voerde deze verlaging binnen een week na het vaststellen van het besluit door, maar tekende wel bezwaar aan tegen het besluit van de NMa.

Marktwerking op het spoor toegenomen

De NMa bracht begin 2007 de tweede Spoormonitor uit, waaruit onder meer bleek dat de naleving van de Spoorwegwet en de marktwerking op het spoor zijn toegenomen. Uit de monitor bleek verder dat de processen rondom de Netverklaring, gebruiksvergoeding en toegangsovereenkomsten voor verbetering vatbaar zijn. Daarom heeft de NMa in haar toezicht nadruk gelegd op deze punten. De NMa leverde in 2007 tevens een

bijdrage aan de evaluatie van de Spoorwegwet, die onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van Verkeer en Waterstaat is uitgevoerd.

Capaciteitsverdeling

Eind 2007 dienden zes partijen een klacht in bij de Vervoerkamer over de capaciteitsverdeling over de spoorweginfrastructuur door ProRail. Dit omdat ProRail volgens deze partijen te weinig spoorcapaciteit aan hen heeft toegewezen. De bemiddeling van de NMa naar aanleiding van de klacht van personenvervoerder Connexxion heeft geleid tot overeenstemming tussen Connexxion en ProRail over de aan Connexxion toegewezen capaciteit. De andere klachten worden in 2008 afgerond.

In 2007 is de Betuwelijn in gebruik genomen. Keyrail voert een groot deel van de beheertaken uit op deze lijn. ProRail is verantwoordelijk voor de overige beheertaken. Onder druk van de NMa zijn heldere afspraken over de bevoegdheden van beide railinfrabeheerders bekendgemaakt, zodat marktpartijen weten waar ze aan toe zijn. Daarnaast bemiddelde de NMa in een geschil tussen ProRail en goederenvervoerder ACTS inzake het voornemen van ProRail het spoor tijdelijk buiten dienst te stellen voor werkzaamheden. De vervoerder zou hierdoor tijdelijk geen gebruik kunnen maken van zogeheten treinpaden waarover hij een overeenkomst had met ProRail. De partijen bereikten via deze bemiddeling overeenstemming over een oplossing. De NMa heeft in een oordeel ProRail gewaarschuwd dat zij reeds aan partijen toebedeelde capaciteit in de toekomst niet zomaar weer mag ontnemen. Ook na eigen onderzoek wees de NMa ProRail erop geen capaciteit aan andere partijen te mogen onttrekken voor eigen gebruik. ProRail dient de benodigde capaciteit voor eigen onderhoud en beheer in de jaardienstregeling aan te vragen.

Gebruiksvergoeding

Begin 2007 deed de NMa onderzoek naar de korting die ProRail in mindering brengt op de gebruiksvergoeding over 2007 die goederenvervoerders moeten betalen voor toegang tot het spoor. De NMa heeft geen bezwaar tegen de korting, omdat die geen onderdeel uitmaakt van de systematiek van de gebruiksvergoeding. Verder is onderzoek gedaan naar de prestatieregeling die is overeengekomen tussen spoorwegondernemingen en beheerder. De regeling bleek een verbetering ten opzichte van die uit 2006.

In 2007 is ook een verbeterde prestatieregeling voor 2008 overeengekomen. In 2008 zal de NMa deze verbeterde regeling toetsen op doelmatigheid.

Eind 2007 is ook overeenstemming bereikt met de goederenvervoerders en de beheerders ProRail en Keyrail over de gebruiksvergoeding voor de komende vier jaar (2008–2011). De NMa kan pas in 2008 toetsen of de gebruiksvergoedingen aan de wet- en regelgeving voldoen, omdat de beheerders nog gegevens moeten aanleveren over de kosten en de gehanteerde systematiek. De resultaten van het onderzoek naar de gebruiksvergoeding worden daarom pas in 2008 bekendgemaakt.

Vorbereidingen toezicht op loodswezen

De NMa adviseerde in 2007 de minister van Verkeer en Waterstaat over het toezicht op de loodsen. Ondermeer door het afgeven van twee Uitvoerbaarheids- en Handhaafbaarheids-toetsen² met betrekking tot de nieuwe regelgeving. De Wet markttoezicht registerloodsen is op 5 juni 2007 aangenomen in de Tweede Kamer, op 18 december 2007 door de Eerste Kamer en werd 1 januari 2008 van kracht. In 2007 trof de NMa, samen met de sector, voorbereidingen voor het toezicht en de handhaving.

Organisatorische scheiding gvb's

De NMa controleerde of alle gemeentelijke vervoerbedrijven (gvb's) een organisatorische scheiding hebben aangebracht tussen hun openbaar vervoer- en hun niet-openbaar vervoeractiviteiten. Het gvb Amsterdam bijvoorbeeld voldoet nu bij de exploitatie van de IJ-veren op dit punt aan de wet, zo oordeelde de NMa in een rechtsoordeel. Daarnaast toetste de NMa de financiële verklaringen van de gvb's. Hierbij werd gekeken naar de inzichtelijkheid van de financiële stromen tussen de rechtspersoon waar het openbaar vervoer wordt verricht en de dochter- en zusterbedrijven. Alle zes gvb's voldeden op deze punten aan de wet.

² Een Uitvoerbaarheids- en Handhaafbaarheidstoets voert de Vervoerkamer uit naar aanleiding van een door het ministerie van Verkeer en Waterstaat voorgestelde wetswijziging. Hierin toetst zij of in de wetswijziging genoemde taken voor de Vervoerkamer uitvoerbaar zijn en of zij op basis van deze nieuwe taken wel handhavend kan optreden.

“Onze relatie is beslist constructief”

Pieter Verboom

20 Schiphol en de NMa ontmoeten elkaar in 2008 nog in de rechtszaal, want de luchthaven is in hoger beroep gegaan tegen één van de beslissingen van de toezichthouder. Desondanks zegt CFO Pieter Verboom van de Schiphol Group: “We zijn door het toezicht van de NMa een robuustere organisatie geworden.”

De NMa houdt pas sinds juli 2006 toezicht op de tarieven en voorwaarden van Schiphol voor de luchtvaartactiviteiten die aan de luchtvaartmaatschappijen worden aangeboden. Voordien hield de minister van Verkeer en Waterstaat toezicht, maar dan op basis van veel minder regels. Heeft de NMa volgens Schiphol voldoende expertise van de sector? “Absoluut”, zegt Verboom. “Ik ben echt onder de indruk van de voorbereidingen en de zorgvuldigheid van de NMa. Ze zijn zich al geruime tijd voor de nieuwe Wet luchtvaart van kracht werd in onze sector gaan verdiepen. En uit hun rapport blijkt expertise, vind ik. Maar over bepaalde verrekeningen zijn we het oneens. Daarom zijn we in hoger beroep gegaan.”

Wat vindt u ervan dat u onder permanent toezicht van de NMa staat?

Verboom: “Ik vind permanent toezicht prima. De vraag is wel: zijn wij een monopolist? Wij zijn altijd bezig met kostenbeheersing en het verbeteren van onze concurrentiepositie ten opzichte van met name Parijs, Londen en Frankfurt. Grote luchthavens opereren in een internationaal concurrentieveld. Drieëntwintig procent van ons exploitatieresultaat is luchtvaart en dus gereguleerd. De rest is niet gereguleerd en betreft inkomsten uit onroerend goed, consumentenactiviteiten, parkeren en internationale activiteiten.”

Is er veel verschil tussen het toezicht van het ministerie van Verkeer en Waterstaat vroeger en dat van de NMa nu?

Verboom: “Dat is duidelijk merkbaar, ja. Voor de verrekening over 2005–2006 moesten we aannames doen, omdat we geen referentiekader hadden. We hanteerden dus regels die het ministerie van Verkeer en Waterstaat goedkeurde. Maar de NMa ging er niet mee akkoord. Volgens ons volgt de NMa een te strenge interpretatie van de wet. Het verraste ons dat bepaalde kosten niet werden geaccepteerd.”

Zowel u als de NMa zeggen dat het debat over deze kwestie wel eens scherp was, gezien de verschillende prioriteiten en belangen. Hoe is uw relatie met de toezichthouder nu?

Verboom: “Beslist constructief. We zijn het alleen niet altijd met elkaar eens. Bijvoorbeeld over de tarieven. In het tariefjaar tot 1 november 2008 mogen we maar liefst € 36,8 miljoen minder in rekening brengen aan de luchtvaartmaatschappijen. Wij moeten bijvoorbeeld een inschatting maken van de chemicaliën die we in een jaar nodig hebben om de start- en landingsbanen sneeuwvrij te maken. Dat is het ene jaar meer, het andere minder. Dan zou je kunnen zeggen: het ene jaar heb je mazzel, het andere pech – oké. Maar nee, als we de kosten daarvoor te laag inschatten, is het verschil voor rekening van de luchthaven en zitten we te hoog, dan moeten we dat verschil aan de sector teruggeven. Dát kan toch niet de bedoeling zijn?”

Wat zou de NMa volgens u kunnen verbeteren?

Verboom: “Hoewel de NMa binnen de wettelijke termijnen is gebleven, had ik gehoopt dat ze sneller zouden beslissen. Wij moesten op 1 november de tarieven aankondigen, maar kregen slechts kort tevoren hun document. Terwijl wij zelf zes maanden van tevoren moeten consulteren. En met allerlei inschattingen zitten. Onze airlines, de hele sector moet de prijzen in hun systemen invoeren. Ik heb de NMa er duidelijk op gewezen dat wij dat wel erg laat

vonden. Afgezien daarvan was het debat constructief. Het was een leerzaam proces.”

Hoe verwacht u dat het toezicht er over tien jaar uit zal zien?

Verboom: “Antwoord geven op die vraag zou koffiedik kijken zijn. De ontwikkelingen in deze branche gaan zo snel, dat het onmogelijk is om over zo’n lange periode vooruit te kijken. Is het toezicht dan nog nationaal of inmiddels internationaal? Ik zou het niet weten, maar zoals ik al zei opereren wij in een internationaal concurrentieveld. Je kunt wel stellen dat ook op dat niveau toezicht nuttig en nodig is, maar hoe dat dan georganiseerd zal zijn kan niemand voorspellen.”

Zorg

Deel 1 | Hoofdstuk 3

- 22 De kwaliteit, toegankelijkheid en betaalbaarheid van de gezondheidszorg moet ook op de lange termijn gewaarborgd blijven. Daarom heeft de regering gekozen voor het gedeeltelijk loslaten van centrale sturing door de overheid en voor het introduceren van marktwerking in verschillende zorgsectoren. Een gezonde vorm van concurrentie moet zorgaanbieders en zorgverzekeraars stimuleren om hun aanbod goed op de vraag van patiënten af te stemmen en om kostenbewust te werken.

De NMa houdt op grond van de Mededingingswet toezicht op de gebieden waar marktwerking in de zorgsector is ingevoerd. De NMa ziet er op toe dat de veranderende marktstructuur – schaalvergroting, meer samenwerkingsverbanden en soms minder spelers (een oligopolistische marktstructuur) – geen nadelige gevolgen heeft. Ze kijkt dan vooral of er gezonde concurrentie is en voldoende keuzevrijheid voor patiënten. Dat gebeurt nadrukkelijk ook bij de toetsing van meerdere fusies en overnames in de zorgsector en de zorgverzekeringsbranche.

Voorlichting

Zoals aangekondigd in de ‘NMa Agenda 2007’ heeft de NMa ook in 2007 veel aandacht besteed aan goede voorlichting aan marktpartijen over wat wel en niet mag onder de Mededingingswet en over de afbakening van rollen, bevoegdheden en verantwoordelijkheden tussen de NMa en de NZa. Er werd nauw samengewerkt met de NZa die tot taak heeft om de zorgsector – die zich langzaam ontwikkelt naar een steeds vrijere markt – te reguleren. Zo bracht de NZa in fusiezaken zienswijzen bij de NMa in (na consultatie van het IGZ). De NMa adviseert op haar beurt de NZa door bijvoorbeeld concepten van consultatiedocumenten en monitors van commentaar te voorzien (*advocacy*).

Richtsnoeren Zorg scheppen helderheid over samenwerken

Voorlichting is nodig omdat de marktpartijen in een veranderende omgeving zoeken naar nieuwe samenwerkingsverbanden. Deze kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan het verbeteren van de kwaliteit van de zorg, maar mogen concurrentie niet belemmeren. Immers, onder druk van concurrentie werken ondernemingen efficiënter, zetten ze in op een (nog) betere kwaliteit en innoveren ze meer. In de praktijk blijkt dat veel samenwerkingsvormen in de zorg niet

in strijd zijn met de mededingingsregels. Maar, partijen kunnen – bedoeld of onbedoeld – door onderlinge afspraken of door ongewenste concentratievorming de marktwerking ook tegenhouden of onmogelijk maken. Daarom zijn er regels waaraan marktpartijen zich moeten houden. Om de sector te helpen bij het naleven van de wet stelde de NMa in 2007 vernieuwde zogenaamde ‘Richtsnoeren Zorg’ op. Hierin staat op een heldere manier uitgelegd wat wel en niet mag onder de Mededingingswet, bijvoorbeeld over de vraag in hoeverre zorgaanbieders met elkaar mogen samenwerken. Marktpartijen kunnen aan de hand van deze richtsnoeren – met daarin allerlei praktijkvoorbeelden – zelf een indruk krijgen of samenwerkingsvormen en gedragingen voldoen aan de eisen van de Mededingingswet. De Richtsnoeren geven ook inzicht in de criteria die de NMa hanteert bij het beoordelen van concentraties in de zorg.

Thuiszorginstellingen verdacht van marktverdeling

In eerdere jaren heeft de NMa voornamelijk capaciteit ingezet om voorlichting (*guidance*) te geven aan de zorgsector. Bij bijeenkomsten van brancheverenigingen en congressen heeft de NMa uitleg gegeven over de toepassing van de Mededingingswet. De NMa heeft echter in toenemende mate aanwijzingen die duiden op mogelijke overtredingen van de Mededingingswet. In 2007 bracht de NMa een aantal bedrijfsbezoeken aan thuiszorginstellingen die verdacht worden van marktverdelingsafspraken. Tijdens deze bedrijfsbezoeken is op locatie gezocht naar bewijzen van mogelijke overtredingen. Dit onderzoek resulteerde eind 2007 in de eerste twee rapporten, die aan de betrokken partijen zijn gestuurd. In 2008 beoordeelt de NMa of er naar aanleiding van het onderzoek sancties volgen.

“Als sprake is van marktverdeling dan beperkt dat de consument in zijn vrijheid om te kiezen voor de zorg zoals hij die wenst.”

Gerard Bakker, directeur van de Directie Concurrentietoezicht van de NMa

Hofpoort Ziekenhuis niet belemmerd door kartel

De NMa behandelde een klacht van het Hofpoort Ziekenhuis in Woerden. Het ziekenhuis wilde een zelfstandig behandelcentrum (zbc) oprichten voor keel-, neus- en ooringrepen, maar werd hierbij naar eigen zeggen gehinderd door de regiovertegenwoordiger, die namens de verschillende zorgverzekeraars afspraken maakt met het ziekenhuis. De regiovertegenwoordiging wenste geen instemming te verlenen voor financiering van de zbc. De NMa vindt de handelswijze van de regiovertegenwoordiger niet in strijd met de Mededingingswet, aangezien het ziekenhuis ook zonder de goedkeuring van de regiovertegenwoordiging mogelijkheden heeft om een zbc te starten. De klacht van het ziekenhuis over de rol van de regiovertegenwoordiging gedurende de onderhandelingen met ziekenhuizen werd evenmin gegrond geacht onder verwijzing naar de beleidsregels van de Nederlandse Zorgautoriteit waarin marktpartijen verplicht worden om collectief met een voorstel te komen, waarna de NZa het tarief vaststelt.

Fusies en overnames in de zorg

Lagere drempels voor melden voorgenomen concentraties

De omzetsdrempel voor de meldingsplicht van concentraties bij de NMa voor ziekenhuizen, AWBZ-instellingen en andere zorginstellingen is per 1 januari 2008 verlaagd. De grens waarboven gemeld moet worden gaat naar € 55 miljoen gezamenlijke omzet per jaar (dat was € 113 miljoen). Daarbij geldt de regel dat twee of meer van deze instellingen ieder afzonderlijk een in Nederland behaalde omzet moeten hebben van meer dan € 10 miljoen (was € 30 miljoen). Instellingen die zowel zorg als andere economische activiteiten verrichten, vallen hier ook onder. Om te voorkomen dat instellingen die slechts weinig zorg aanbieden (bijvoorbeeld schoonmaakbedrijven die voor een klein deel huishoudelijke hulp aanbieden), ook onder deze regeling vallen, is er een derde ondergrens toegevoegd. Plannen hoeven pas aangemeld te worden als ten minste twee van de betrokken ondernemingen ieder afzonderlijk meer dan € 5,5 miljoen van de omzet uit zorgactiviteiten behalen.

De NMa wil de lastendruk voor zorginstellingen zo laag mogelijk houden. In 2007 is daarom gestart met de ontwikkeling van een specifiek meldingsformulier voor zorginstellingen, zodat partijen

op een efficiënte manier de juiste informatie kunnen aanleveren. Dat vermindert de additionele informatiebehoefte van de NMa.

Onderzoeken naar fusies zorginstellingen

Nader onderzoek werd verricht naar twee fusies van instellingen voor geestelijke gezondheidszorg. Het gaat om de voorgenomen fusie tussen Stichting Adhesie, Stichting Mediant, Stichting RIAGGz over de IJssel en Stichting Zwolse Poort in de regio's Overijssel en Gelderland. Ook de voorgenomen fusie tussen Stichting AMC de Meren en Stichting JellinekMentrum, in de zorgkantorregio Amsterdam, onderzocht de NMa nader. Het samengaan van deze zorginstellingen kan de concurrentie mogelijk belemmeren op de markten voor klinische en niet-klinische geestelijke gezondheidszorg voor volwassenen en ouderen. Voor patiënten in de regio Amsterdam blijft na de fusie slechts één andere aanbieder over, met een vergelijkbaar aanbod. In Overijssel en Gelderland valt voor patiënten de meest voor de hand liggende alternatieve aanbieder van klinische geestelijke gezondheidszorg zelfs helemaal weg. Het vervolgonderzoek is gericht op twee vragen. Ten eerste op de vraag hoeveel concurrentiedruk er uitgaat van geestelijke gezondheidszorginstellingen in de omliggende gebieden. Ten tweede op de vraag of er voor patiënten voldoende keuzemogelijkheden overblijven. Op 3 december 2007 hebben de vier instellingen uit Overijssel en Gelderland hun vergunningsaanvraag ingetrokken, omdat één van de instellingen vooralsnog is uitgestapt.

Overige concentraties zorg op website

In 2007 is veel werk verzet met betrekking tot fusies en overnames in de zorg. Voor een overzicht van al die zaken kunt u op de speciale jaarverslagpagina van www.nmanet.nl de zoekfunctie gebruiken. Selecteer 'Sector Zorg', onderwerp 'Concentratie' en uitkomst 'Besluit inzake concentraties'.

“De NMa heeft oog voor de belangen van ons gebied”

Marcel Visser

24 Het Laurentius Ziekenhuis had probleemloos kunnen fuseren. Niets stond begin 2007 een fusie tussen het Laurentius Ziekenhuis in Roermond en het Sint Jans Gasthuis in Weert in de weg. Nadat aan de wettelijke vereisten was voldaan, liet de NMa de fusie al na een eerste onderzoek passeren. Geen vuiltje aan de lucht dus. Desondanks zijn de ziekenhuizen niet samengegaan. Een overzicht van een proces.

Het doel was om medio 2007 te komen tot een bestuurlijke fusie. Een jaar later zou deze gevolgd worden door een juridische smelting. De fusie werd volgens bestuurder Marcel Visser van het Laurentius Ziekenhuis ingegeven door een toegenomen druk.

Kwaliteit en financiën

“Die druk was tweeledig: het ging om de kwaliteit voor de patiënt én om de financiën. Aan de kwalitatieve kant stellen bijvoorbeeld de Inspectie voor de Gezondheidszorg en de medische vakgroepen steeds hogere eisen. Hierbij geldt ook dat je volume nodig hebt. Dat wil zeggen dat je voldoende ingrepen moet verrichten om je kwaliteit op peil te houden. Bij de financiële kant waren het onder meer de verzekeraars en hun druk op onze organisatie om zo efficiënt mogelijk te werken.”

De fusie was niet de enige optie, zegt Visser. “Er zijn altijd meer mogelijkheden. Zo kunnen we ook meer doen via en in ons netwerk in Noord- en Midden-Limburg. Met het Sint Jans Gasthuis in Weert werkten we al sinds jaar en dag op een aantal vlakken samen. Mede daarom lag samenwerking in de vorm van een fusie ook meer in de rede. Een andere optie zou lateralisatie zijn geweest. Dat wil zeggen dat je gaat schuiven met specialismen. Hier kan een probleem aan kleven: de stad met het ziekenhuis waarin meer specialismen en dus specialisten komen, is daar blij mee – maar

de andere stad niet. Als je eenheid van bestuur hebt, zou zo’n proces een stuk soepeler verlopen.”

Correct en zakelijk

De eerste contacten met de NMa dateerden uit het najaar van 2006. Bestuurssecretaris Roger Kerff was daar, bijgestaan door advocaten, als inhoudelijk verantwoordelijk van het Laurentius Ziekenhuis bij. “In de prenotificatie gaven we een toelichting op de fusieplannen. De NMa heeft ons goed wegwijs geholpen in de procedure, die een kleine twee maanden heeft geduurd. De contacten met de mensen van de NMa waren altijd heel correct en zakelijk. We moesten aan een groot aantal vrij technische, maar formeel gezien heldere eisen voldoen. Een belangrijke eis was dat we de gevolgen van de fusie voor de patiënten in kaart brachten. We mochten geen economische machtspositie verwerven.”

“Nu zitten wij en het Sint Jans Gasthuis in een redelijk uniek gebied: smaller dan bij ons vind je het niet in Nederland. Aan de ene kant ligt België en aan de andere zijde Duitsland. Ons verzorgingsgebied en dat van het Sint Jans Gasthuis grenzen aan elkaar. Patiënten zelf reizen hier gerust over een bepaalde afstand om een ziekenhuis te kiezen. De vraag was: bekijkt de NMa de fusie vanuit de context met het nabijgelegen buitenland en de rest van de regio – of alleen vanuit Roermond en Weert? We waren er lang niet zeker van dat er voor de eerste optiek zou worden gekozen. Aan die onzekerheid droeg ook de door de NMa afgewezen fusie in Zeeland tussen de ziekenhuizen in Vlissingen en Goes bij. Dat gebeurde vanwege de omgeving daar en de economische machtspositie die daar volgens de NMa zou ontstaan.”

Genuanceerde mening

Tot opluchting van beide ziekenhuizen liet de NMa de fusie passeren toen er eenmaal aan een aantal eisen was voldaan. Een nader onderzoek was niet nodig. Visser: “Ik denk dat de NMa heeft laten meewegen dat we in zo’n smal gebied opereren. De geografische ligging heeft meegespeeld.” De uitkomst heeft zijn visie op de NMa bijgesteld. “Voor die tijd vond ik de NMa – op basis van horen zeggen – een organisatie die heel sterk uitgaat van economische belangen. Terwijl de zorg het meest is gebaat bij kwaliteit. Maar in hun oordeel bleek dat de NMa echt oog heeft gehad voor de belangen van ons gebied. Ons beeld over de NMa is dus wel degelijk genuanceerd.”

Verskil in inzicht

De fusie ketste uiteindelijk toch af. Visser: “Dat ging niet om inhoudelijke zaken: daarover waren we het als fusierende partijen helemaal eens. Het ging om verschillen in inzicht over hoe de procedure naar de nieuwe organisatie moest worden. Wij wilden een gefaseerd, open proces en het Sint Jans Gasthuis wilde meer vooraf vastleggen. We blijven overigens wel met het Sint Jans Gasthuis samenwerken via een aantal specialisten en de beide laboratoria. Maar een fusie is nu een stap te ver. En verder? We opteren voor intensivering van de zorg in Noord- en Midden-Limburg via samenwerking met het Sint Jans Gasthuis en VieCuri.”

Financiële en zakelijke dienstverlening

Deel 1 | Hoofdstuk 4

- 26 De financiële sector was in 2007 een belangrijk aandachtsveld van de NMa. De NMa investeert veel in kennis van deze sector vanwege haar complexe marktstructuren, met soms relatief weinig (maar grote) marktpartijen (een neiging tot oligopolies). De sector kenmerkt zich door complexe producten en continue ontwikkelingen, zoals het ontstaan van een Europese betaalmarkt en ontwikkelingen op het gebied van zorgverzekeringen en pensioenen. Het team 'Monitor Financiële Sector' (MFS) draagt bij aan de opbouw van kennis.

Naar één Europese betaalmarkt

Nederland wordt onderdeel van één grote Europese betaalmarkt waar tussen binnen- en buitenlandse betalingen geen verschil meer bestaat. Zoals nu al in vijftien eurolanden met dezelfde munten en biljetten betaald kan worden, kan dat in de toekomst ook met overschrijvingen, incasso's en betaalpassen. Door schaalvoordelen en een efficiënter gebruik van betaalmiddelen kan grensoverschrijdende concurrentie leiden tot lagere kosten voor het betalingsverkeer, waarvan ook de consument profiteert.

“De afspraken die de bancaire wereld in dit verband maakt, mogen niet verder gaan dan strikt noodzakelijk.”

René Jansen, lid van de Raad van Bestuur van de NMa

De NMa bewaakt voor de Nederlandse markt dat de overgang naar een Europese betaalmarkt voldoet aan de wettelijke spelregels voor concurrentie. Afspraken tussen marktpartijen die met de invoering van de betaalmarkt verbonden zijn, worden door de NMa onderzocht. Om de mededingingsrisico's op nationaal niveau in kaart te brengen heeft de NMa het consultatiedocument 'De weg naar Europees betalingsverkeer' opgesteld. In dit document verzoekt de NMa de verschillende betrokken partijen te reageren op de verwachte invloed van de nieuwe betaalmarkt op de concurrentie in het betalingsverkeer. Uit de reacties op dit document wil de NMa opmaken welke strategieën individuele marktpartijen volgen en wat de opvattingen van betrokken partijen zijn over algemene markt-

ontwikkelingen als gevolg van de Europese betaalmarkt. Daarnaast participeerde de NMa in 2007 in de SEPA Task Force van het European Competition Network (ECN). In deze Task Force analyseren de mededingingsautoriteiten de mededingingsrisico's van de overgang naar de Europese betaalmarkt. Hiermee willen de mededingingsautoriteiten helderheid geven aan de sector over hoe zij aankijken tegen de afspraken die tussen de banken worden gemaakt in het kader van de Europese betaalmarkt.

Currence past statuten aan

In het eerste kwartaal van 2007 rondde de NMa het onderzoek af naar Currence, de eigenaar van 'collectieve' betaalproducten als Pin en Chipknip. In een zienswijze benadrukte de NMa in 2005 dat geen enkele aandeelhoudende bank in Currence invloed mag uitoefenen op de beslissing of (potentiële) concurrenten, concurrerende producten of diensten toegang krijgen tot de betaalmarkt. De NMa startte in mei 2006 een onderzoek nadat president-commissaris mw. A. Jorritsma en directeur mw. A. van der Veer waren opgestapt omdat zij meenden dat de aandeelhoudende banken hun invloed aanwendden om de besluitvorming door Currence te beïnvloeden. Hierdoor zou toetreding tot de betaalmarkt worden belemmerd en de innovatie beperkt. Het onderzoek leverde onvoldoende aanwijzingen op van een overtreding van de Mededingingswet. Wel kwam uit het onderzoek naar voren dat de governancestructuur zoals die was in de periode december 2004 tot en met medio 2006 onvoldoende waarborgen bevatte om werkelijke onafhankelijke besluitvorming door Currence te garanderen. Om dit in de toekomst wel te garanderen zijn de aan de banken verbonden commissarissen afgetreden en vervangen door onafhankelijke commissarissen en zijn de statuten van Currence aangepast.

Onderzoek naar kredietverlening

Naar aanleiding van klachten en eigen marktonderzoek legde de NMa een aantal onaangekondigde bedrijfsbezoeken af in deze sector. Eén van deze onderzoeken betrof kredietverlening aan het midden- en kleinbedrijf. Dit onderzoek is nog in volle gang.

Makelaars stellen complianceprogramma op

Na een klacht van Vereniging Eigen Huis stelde de NMa een onderzoek in naar mogelijk concurrentiebeperkend gedrag van

de Nederlandse Vereniging voor Makelaars (NVM) en haar leden. De brancheorganisatie en haar leden hebben na tussenkomst van de NMa toegezegd een complianceprogramma op te stellen. Een complianceprogramma is, kort gezegd, een pakket van maatregelen en procedures om naleving van de Mededingingswet te verzekeren. De NMa heeft daarop het onderzoek stopgezet, maar bleef de gang van zaken nauwlettend volgen. In het derde kwartaal werd bekend dat de NVM had besloten een aantal regels niet in te voeren, die volgens een eerste onderzoek van de NMa schadelijk zouden kunnen zijn voor de concurrentie. De brancheorganisatie heeft aangegeven te werken aan een alternatief plan om invulling te geven aan haar kwaliteitsstreven. De NMa verwelkomt ieder alternatief plan dat de ontwikkeling van de concurrentie in de woningmakelaardij bevordert.

Fusies en overnames in de financiële sector

De NMa gaat akkoord met de overname van de online beleggingsbank Alex door BinckBank. Volgens de NMa wordt de concurrentie op de markt voor transactiebemiddeling voor particuliere beleggers als gevolg van de overname niet verstoord. Naast de nieuw te vormen combinatie kan de particuliere belegger uit voldoende alternatieve aanbieders kiezen. Ook is het relatief eenvoudig om als aanbieder actief te worden op deze markt.

“Meer transparantie, meer keuze”

Jeroen Stoop

28 **Transpanter.** In één woord is dit de ontwikkeling die de concurrentie binnen de Nederlandse makelaarswereld doormaakt, volgens oprichter-directeur Jeroen Stoop van Makelaarsland.nl. De consument krijgt mede hierdoor meer keuze. Maar toezicht door de NMa blijft nodig, aldus Stoop.

Makelaarsland is een landelijk opererende internetmakelaar. De rondleidingen voor kopers in spe doet Makelaarsland niet. “Van het huis en de buurt weet de eigenaar sowieso veel”, verklaart Stoop. De overige makelaars taken als taxatie, vraagprijzadvies, presentatie op Funda, onderhandelingen en koopovereenkomst regelt Makelaarsland.nl wel.

“Sinds wij zijn begonnen, is er nogal wat rumoer geweest in de Nederlandse makelaarswereld. Traditionele makelaars zeiden eerst dat ons initiatief niet kón – en vervolgens kwamen er tientallen makelaars die de oude én de nieuwe makelaarswereld (op internet dus) in zich verenigden. Dit heeft het er voor de consument aanvankelijk niet inzichtelijker op gemaakt. Want wat een makelaar nu precies doet, is niet duidelijk. Wat wij doen, is wél duidelijk en transparant. Ook de NVM is op die weg: er wordt veel duidelijker onderscheid gemaakt tussen de taken van een aankopend en een verkopend makelaar. Vergis je niet: de meeste mensen gaan op goed geluk een traject in voor de aankoop van een huis en staan niet stil bij de vraag wat je als potentiële huizenkoper van de makelaar van je tegenpartij kunt verwachten.”

Ontstaan er meer landelijke makelaarsketens – of blijft het een regionale aangelegenheid?

Stoop: “De meeste makelaars zijn losse en kleine kantoren. Er zijn maar enkele landelijke: Era, Garantie en wij natuurlijk. Ik zie er niet zo veel bijkomen. De NVM is feitelijk gezien ook

geen keten – het is een landelijke organisatie die vooral erg goed voor de kleinere kantoren zorgt. Daarmee vervult de NVM een heel goede taak. Al zijn wij wel eens in botsing gekomen met de gevolgen die de NVM-belangenbehartiging voor ons zou hebben, het betekent niet dat wij niet met hen *on speaking terms* zouden zijn.”

U gaf aan blij te zijn met de NMa, toen deze de complianceregels en mogelijk concurrentie-beperkende maatregelen in de makelaardij onder de loep nam. Kunt u die blijheid toelichten?

Stoop: “De NMa heeft een belangrijke rol gespeeld in de juridische strijd rond concurrentie-beperking. De NMa zei tegen de NVM: ‘Stop, ik waarschuw je!’ Daardoor heeft de NVM bepaalde regels niet ingevoerd – of in elk geval uitgesteld. Het ging bijvoorbeeld om de verplichting om een huis minimaal een keer verplicht te laten bezichtigen door een makelaar en de verplichting voor een makelaar om persoonlijk aanwezig te zijn bij de ondertekening van de koopovereenkomst. De interventie van de NMa bevordert de keuzevrijheid van de consument. Wat het voor mezelf en mijn eigen organisatie heeft betekend? Nou, niet dat we daardoor nu ineens een geweldige groei doormaken. Waar ik wel blij mee ben, is dat ik geen juridische strijd meer hoeft te voeren. Dat scheelt veel tijd en kosten. Het geld dat we daarmee besparen, kunnen we inzetten voor onze marketing.”

Wat is het effect van toenemende concurrentie voor mensen die een huis zoeken?

Stoop: “De woningportals Jaap.nl en Zoekallemhuisen.nl kunnen nu alle te koop staande woningen presenteren – net zoals Funda omgekeerd ook het aanbod van deze twee kan tonen. Dat heeft de macht van de grootste site, Funda, verkleind. Zoiets is altijd goed voor de consumenten. Die zijn daar echt blij mee. Op ons hoofdkantoor in Heerhugowaard

krijgen we dagelijks méér gebak van tevreden klanten, dan goed voor ons is...

Hoe ziet de makelaarswereld er volgens u over tien jaar uit?

Stoop: “Als ik me baseer op marktonderzoeken – waaronder één die in opdracht van ons is uitgewerkt – dan maakt rond die tijd de helft van de mensen gebruik van een verkopend makelaar en eveneens de helft van een aankopend makelaar. Zij gaan dus voor service. Op dit moment is dat een stuk lager: dertig procent heeft een verkopend makelaar en ongeveer een kwart schakelt een aankopend makelaar in. Verder – maar dat is natte-vingerwerk mijnerzijds – vermoed ik dat notarissen bij de overdracht een minder prominente rol gaan spelen. Ik denk dat andere partijen dit eveneens mogen doen. Dat zal de consument ook tot zijn voordeel in zijn portemonnee terugzien.”

Welke rol ziet u over tien jaar voor de NMa weggelegd?

Stoop: “Allereerst: ik denk dat de concurrentie zichzelf sneller zal reguleren. Dat komt doordat er steeds meer mensen voor zelfstandigheid kiezen en zichzelf ontplooiën. Nieuwe initiatieven komen daardoor sneller van de grond. De rol van de NMa zal daardoor minder worden – maar nooit verdwijnen. Er kunnen bijvoorbeeld internetplatforms komen die te machtig worden en waar wat aan moet worden gedaan.”

En wat als Makelaarsland.nl zo groot wordt, dat de NMa u nauwlettend in de gaten gaat houden?

Stoop lacht. “Ik hoop dat de tijd komt dat ik me dáár over zorgen mag maken. Voorlopig hou ik het maar op: wie dan leeft, wie dan zorgt.”

Media en communicatie

Deel 1 | Hoofdstuk 5

- 30** De NMa heeft in 2007 bijzondere aandacht besteed aan de media- en communicatiemarkten. In deze markten vindt in hoog tempo innovatie en integratie plaats. Door de snelle veranderingen op deze markten wijzigen ook de marktposities van de ondernemingen die erop actief zijn. De NMa ziet erop toe dat bijvoorbeeld mededingingsbeperkingen of een niet te rechtvaardigen tendens naar een oligopolistische marktstructuur de innovatie en dynamiek niet belemmeren.

Belemmeringen bij inkoop advertentieruimte weggenomen

De Raad van Orde en Toezicht voor het Advertentiewezen (ROTA) heeft op aandringen van de NMa het zogenaamde stapelverbod afgeschaft. Dit verbod hield in dat uitgevers geen advertentiecontracten met meerdere adverteerders tegelijk mochten sluiten. Door de afschaffing van het verbod op het 'stapelen' van advertentieruimte, kunnen adverteerders makkelijker inkoopcombinaties vormen, waarmee ze in staat zijn om hogere kortingen te bedingen bij de uitgevers. Dit leidt tot lagere advertentiekosten voor bedrijven, wat lagere prijzen van hun producten en diensten tot gevolg kan hebben. De NMa heeft mede op basis van de toezegging van de ROTA besloten het onderzoek naar deze organisatie niet voort te zetten.

Uitgevers starten eigen complianceprogramma

De Telegraaf Media Groep, PCM Uitgevers en Nationale Regiopers Dagbladen hebben elk afzonderlijk een complianceprogramma opgezet. Dit is een pakket van maatregelen en procedures om naleving van de Mededingingswet te verankeren in de bedrijfsvoering. De uitgevers stellen onder meer elk afzonderlijk een zogenaamde *compliance officer* aan die onafhankelijk opereert van de verkoopafdelingen en een proactieve rol vervult bij het voorkomen, onderzoeken en beëindigen van mogelijke concurrentiebeperkingen. De NMa verwelkomt dit initiatief, omdat het de kans op wetsovertredingen verkleint. Een compliance-programma dient vanzelfsprekend niet ter vervanging van het reguliere toezicht van de NMa.

Beoordelen tarieven collectieve beheersorganisaties niet goed mogelijk

Collectieve beheersorganisaties hebben een economische machtspositie. De NMa ziet erop toe dat daarvan geen misbruik wordt gemaakt. Collectieve beheersorganisaties innen bijvoorbeeld de

afdrachten die gebruikers zoals café-eigenaren moeten betalen aan artiesten. In tegenstelling tot andere markten is het moeilijk om uit te gaan van een kostprijs. Na een kritische analyse van haar mogelijkheden tot ingrijpen, oordeelt de NMa dat zij op basis van de Mededingingswet niet goed kan beoordelen of de tarieven van collectieve beheersorganisaties, zoals auteursrechtenorganisaties, reëel zijn.

Apple niet schuldig aan koppelverkoop

De NMa wees een klacht af van de Consumentenbond over computerbedrijf Apple. Apple maakt zich volgens de NMa niet schuldig aan misbruik van een machtspositie via zogenaamde 'koppelverkoop' tussen haar draagbare muziek- en mediaspeler, iPod, en haar online muziekwinkel iTunes. Consumenten die muziek inkopen via de internetwinkel van Apple kunnen én mogen deze ook op andere apparatuur dan een iPod afspelen. Ook kunnen consumenten muziek die ze bij andere muziekwinkels hebben gekocht, overzetten naar een iPod. Van misbruik blijkt dus geen sprake te zijn.

Mededingingswet staat geen tariefafspraken voor zelfstandigen toe in cao's

In een visiedocument stelt de NMa dat zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers) geen (uur)tariefafspraken mogen maken via een collectieve arbeidsovereenkomst (cao). Minimumtarieven beperken zzp'ers in hun mogelijkheden om zich ten opzichte van elkaar te onderscheiden. Opdrachtgevers en consumenten betalen hierdoor mogelijk te hoge prijzen. De NMa grijpt alleen in bij afspraken die de mededinging merkbaar beperken, gemaakt door personen die daadwerkelijk als zelfstandige werkzaam zijn.

Voorverkopers kaartjes komen afspraken na

Ticket Service Nederland en TicketBox hebben regels uit contracten geschrapt die mogelijk concurrentiebeperkend zijn, zo blijkt uit een nacontrole van de NMa. De voorverkopers van kaartjes voor muziek-, sport- en dansevenementen zijn hiermee de toezeggingen nagekomen die ze eerder deden. Het merendeel van de contracten bleek in orde. Ticket Service heeft naar aanleiding van de nacontrole bij 11 van de in totaal 86 gecontroleerde contracten nog wijzigingen doorgevoerd. Door de aanpassingen kunnen consumenten op meerdere nieuwe manieren, bijvoorbeeld via e-ticketing, aan kaartjes komen.

Geen misbruik machtspositie door kabelbedrijven

Naar aanleiding van een klacht van KPN concludeerde de NMa dat de kabeltelevisiebedrijven UPC, Essent Kabelcom en Casema Multikabel geen misbruik hebben gemaakt van een economische machtspositie. KPN stelde onder meer dat deze kabelbedrijven de Mededingingswet overtreden door koppelverkoop van analoge en digitale pakketten van radio en televisie, door het hanteren van roofprijzen en door een onrechtmatige kruissubsidie tussen analoge en digitale pakketten. De NMa constateerde geen overtreddingen van de Mededingingswet en heeft de klacht afgewezen.

Fusies en overnames in media- en communicatiemarkten

Mecom mag Wegener overnemen na afstoten huis-aan-huis bladen

Nadat Mecom haar oorspronkelijke overnameplan had aangepast, ging de NMa akkoord met de overname van Wegener door het Britse mediaconcern Mecom. De wijziging houdt in dat Mecom het merendeel van de huis-aan-huisbladen afstoot die worden uitgegeven door haar dochteronderneming De Trompetter. Hiermee wordt de concurrentie op de markt voor lokale en regionale advertenties in het oostelijk deel van Noord-Brabant en Limburg gewaarborgd. Zonder wijziging zouden partijen een zeer sterke positie verkrijgen op de markt voor lokale en regionale advertenties in het oostelijk deel van Noord-Brabant.

KPN mag Tiscali overnemen

Na diepgaand onderzoek keurde de NMa de overname van Tiscali door KPN goed. Na de overname stijgt het marktaandeel van KPN met circa 5%, waardoor de telecomreus ongeveer 50% van de Nederlandse huishoudens bedient met internetdiensten. Toch constateert de NMa dat er geen economische machtspositie ontstaat of wordt versterkt die negatieve gevolgen heeft voor de concurrentie op de markten voor breedbandinternet. De NMa heeft geen concrete aanwijzingen gevonden dat door de overname van Tiscali de resterende aanbieders van breedband via DSL in hun gezamenlijke slagkracht worden beperkt. Ook blijkt dat de verschillende DSL-partijen en kabelbedrijven die na de overname overblijven voldoende tegenwicht kunnen bieden aan KPN.

“Zonder wijziging van het overnameplan zou Wegener mogelijk ook in Limburg als concurrent wegvallen.”

Aad Kleijweg, waarnemend directeur van de Directie Concentratiecontrole van de NMa

Overige activiteiten algemeen mededingingstoezicht

Deel 1 | Hoofdstuk 6

- 32 Het werk van de NMa beperkt zich uiteraard niet tot de in de NMa-Agenda benoemde aandachtsvelden. Dit hoofdstuk besteedt aandacht aan andere in het oog springende activiteiten, zoals verschillende sancties die de NMa in 2007 oplegde en de samenwerking in het European Competition Network (ECN).

Vele bezwaarzaken in de bouw afgerond

Het jaar 2007 stond in het teken van besluiten op bezwaar. In april en mei nam de NMa 13 besluiten op bezwaar in de versnelde procedure in de sector grond-, wegen- en waterbouw. In oktober nam de NMa 28 besluiten op bezwaar in diverse deelsectoren. De NMa verwacht in 2008 de resterende (ruim 40) bezwaarzaken in zowel de versnelde als de reguliere procedure in verschillende deelsectoren af te ronden. In november vond de eerste rechtbankzitting plaats. Naar verwachting zal de Rechtbank Rotterdam in 2008 ruim 50 bouwberoepen behandelen.

Miljoen boete voor boomkwekers

De NMa heeft in november 2007 voor ruim € 1 miljoen boetes opgelegd aan zeven boomkwekerijen wegens het maken van verboden kartelafspraken vanaf januari 1998 tot en met eind februari 2004. De betrokken ondernemingen voerden in wisselende samenstelling overleg voorafgaand aan de inschrijving op gemeentelijke aanbestedingen van boomkwekerij-producten, zoals bomen en heesters. De zaak kwam aan het licht door een tip van FIOD/ECD. De NMa maakte in het onderzoek ondermeer gebruik van bewijsmateriaal dat door twee ondernemingen in het kader van een clementieverzoek aan de NMa werd overhandigd. Clementieverzoekers kregen een korting van 65% en 15%.

Naast het beboeten van dit kartel tikte de NMa, naar aanleiding van het onderzoek naar de boomkwekerijen, de Nederlandse Bond van Boomkwekers (NBvB) op de vingers wegens het geven van prijsadviezen aan haar leden. De NMa eiste dat de NBvB dit per direct zou staken. Uit een recent uitgevoerde nacontrole blijkt dat de NBvB zich hieraan heeft gehouden waardoor de NMa afziet van nader onderzoek.

Boete voor leveranciers van metalen roosters

Leveranciers van metalen roosters kregen een boete voor een totaalbedrag van ruim € 2,7 miljoen wegens kartelvorming.

Om elkaar te 'beschermen' tegen onderlinge concurrentie kwamen de ondernemingen regelmatig bij elkaar om de prijzen voor roosters onderling af te stemmen via prijslijsten. Bij grotere opdrachten werd onderling bepaald welke onderneming het werk kreeg en tegen welke prijs. Daarnaast maakten de ondernemingen jaarlijks afspraken over de verdeling van de onderlinge markt-aandelen. De NMa opende het onderzoek nadat een partij het kartel bij de NMa opbiechtte en daarvoor boete-immuniteit kreeg. Later dienden nog twee partijen clementieverzoeken in. Zij kregen daarvoor kortingen van respectievelijk 15% en 10%. Uit deze zaak blijkt dat het clementieprogramma een belangrijk opsporingsinstrument vormt en dat het voor ondernemingen zeer lonend is om het kartel in een vroeg stadium bij de NMa op te biechten.

“Juist dynamiek op de markt, mede veroorzaakt door concurrentiedruk, zet ondernemingen aan tot kostenbesparing en innovatie.”

Monique van Oers, directeur van de Juridische Dienst van de NMa

Boetes voor betonsector

De NMa heeft voor ruim € 5,5 miljoen boetes wegens kartelafspraken opgelegd aan 18 ondernemingen in de bouwsector. De boetes volgen op twee rapporten die de NMa eind 2006 opmaakte. Het betrof ondernemingen op het gebied van sierbestratingsproducten, breedplaatvloeren en ribcassettevloeren. Het feit dat de ondernemingen hun kartelgedrag lang hebben voortgezet, onder andere nadat de parlementaire enquêtecommissie eind 2002 haar onderzoek naar de bouw-fraudeaffaire had afgerond, is meegewogen bij de bepaling van de hoogte van de boete. In de sierbestratingszaak werden aan zeven van de negen deelnemende ondernemingen clementiekortingen verleend. In de zaak over breedplaat- en ribcassettevloeren werd aan vier van de negen deelnemende ondernemingen clementiekortingen verleend.

Boete voor weigering mee te werken

Ook heeft de NMa een persoon die weigerde mee te werken aan een kartelonderzoek een boete opgelegd van € 10.000. Iedereen is verplicht medewerking te verlenen die redelijkerwijs geëist kan worden. Deze plicht geldt ook voor oud-werknemers van ondernemingen. Het is de eerste keer dat de NMa onder het nieuwe boetemaximum hiervoor een boete heeft opgelegd. De maximumboete is sinds 1 augustus 2004 verhoogd van € 4.500 naar € 450.000.

Vermoeden van kartel in verkeersregeling

Eind 2007 is tegen ondernemingen actief op het gebied van verkeersregeltoestellen en verkeersregelinstallaties rapport opgemaakt wegens een vermoeden van overtreding van het kartelverbod. De NMa maakte daarbij gebruik van bewijsmateriaal dat is aangeleverd door een aantal van deze producenten. Het betreft de laatste versnelde procedure die volgens de speciale bouwaanpak wordt afgehandeld.

Gedragsregels van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie doorgelicht

De NMa heeft de gedragsregels van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB) doorgelicht op mogelijk onnodige beperkingen voor de mededinging. In het eindverslag staan concrete aanbevelingen aan de KNB om de risico's voor de mededinging weg te nemen. De KNB heeft al aangegeven een aantal wijzigingen aan haar leden voor te zullen leggen.

Fusie en overnames

Groen licht voor fusie bloemenveilingen

Na diepgaand onderzoek constateerde de NMa dat de fusie tussen de Bloemenveiling Aalsmeer en FloraHolland geen negatieve gevolgen heeft voor de concurrentie. De fusie heeft niet tot gevolg dat er een economische machtspositie ontstaat of wordt versterkt. Het onderzoek van de NMa richtte zich op de vraag of de afzet- en inkoopkanalen buiten de veiling om een reëel alternatief zijn voor telers en inkopers. Hiertoe werden circa 1500 telers en handelaren in sierteeltproducten onderzocht. De handelaren die gebruik maken van de veilingen zijn veelal groothandelondernemingen en bloemisten. Ook ondervroeg de NMa concurrenten en experts, waaronder

buitenlandse veilingen en internetveilingen. Uit het onderzoek blijkt dat voldoende telers en inkopers van sierteeltproducten de alternatieve kanalen als reële mogelijkheden zien. De nieuwe veilingcombinatie zal dus niet haar prijzen kunnen verhogen of dienstverlening kunnen verslechteren, omdat de telers en handelaren dan zullen uitwijken naar andere afzet- en inkoopkanalen.

Suikerfusie goedgekeurd

De Koninklijke Coöperatie Cosun kreeg akkoord voor de aankoop van alle aandelen van CSM Suiker. Vorig jaar begon de Europese Unie met de hervorming van de suikersector. Onderzocht is of deze hervorming ertoe leidt dat de suikermarkt internationaliseert en of daardoor de buitenlandse concurrentiedruk toeneemt. De NMa oordeelde dat de concentratie niet zal leiden tot het ontstaan van een economische machtspositie op de markt voor de verkoop van suiker. Buitenlandse aanbieders hebben toegang tot de Nederlandse markt en Nederlandse afnemers hebben voldoende uitwijkmogelijkheden voor het inkopen van suiker in het buitenland. De transportkosten vormen voor zowel industrie-suiker als consumptiesuiker geen belemmerende factor.

Activiteiten in het European Competition Network

De NMa neemt actief deel aan het European Competition Network (ECN), waarin alle Europese mededingingsautoriteiten en de Europese Commissie participeren om Europese mededingingsregels te handhaven. Het doel van de ECN is oneerlijke concurrentie sneller en effectiever te kunnen opsporen en bestraffen. De NMa heeft in 2007 in de ECN 11 adviescomités bijgewoond en ruim 35 informatieverzoeken van andere lidstaten en internationale organisaties beantwoord. In 2007 zijn er concrete afspraken gemaakt over het gezamenlijk uitvoeren van sectoronderzoeken als het een grensoverschrijdende zaak betreft, de zogenaamde *joint sector inquiries*. Het voordeel van dergelijke samenwerking is dat er veel efficiënter onderzoek kan worden gedaan en ondernemingen niet meerdere ongecoördineerde informatieverzoeken krijgen.

Deel 2

Thema's

- 34 Deel 1 van dit jaarverslag beschreef de belangrijkste activiteiten in 2007 en toonde zo hoe de NMa het motto 'markten laten werken' in de praktijk brengt. Deel 2 besteedt aandacht aan een aantal thema's die in 2007 in het werk van de NMa een prominente rol speelden.

De thema's zijn:

* **Ontwikkelingen in wetgeving**

De aanpassingen van de Mededingingswet zijn een belangrijke wijziging in de wetgeving.

* **Naleving van de wetgeving**

Sancties zorgen voor naleving, maar de NMa biedt ondernemingen en natuurlijke personen de mogelijkheid om sancties te ontlopen door tijdig clementie aan te vragen.

De NMa meet de mate waarin ondernemingen rekening houden met het bestaan van de Mededingingswet. Tevens berekent de NMa jaarlijks wat het toezicht de maatschappij aan besparing oplevert.

* **De NMa en de consument**

De economie is in essentie een spel van vraag en aanbod, waarbij de vragers – de consumenten – grote invloed kunnen uitoefenen op het gedrag van de aanbieders – de ondernemingen op de markt. Het werk van de NMa en de belangen van de consument kunnen elkaar dus raken.

* **Het functioneren van de NMa**

De NMa hecht veel waarde aan externe toetsing van haar werkwijze. In 2007 publiceerde de Algemene Rekenkamer een rapport over het functioneren van de NMa.

Ontwikkelingen in wetgeving

Deel 2 | Hoofdstuk 7

Dit hoofdstuk behandelt enkele in het oog springende veranderingen in relevante wetgeving in 2007. Zij vormen een verdere versterking van de rol van de NMa als markttoezicht-houder. De wijzigingen bieden de NMa in een aantal gevallen nieuwe of uitgebreidere bevoegdheden en dus meer (verfijndere) mogelijkheden om de wet te handhaven. In sommige gevallen leidt (nieuwe) wetgeving zelfs tot nieuwe taken. De NMa is in dat geval in de ogen van de wetgever de autoriteit die het beste is toegerust om toezicht te houden op (nieuwe) markten. De NMa beschouwt dit als een teken van vertrouwen, ook in het werk dat de afgelopen tien jaar is verricht.

Aanpassingen in de Mededingingswet

Per 1 oktober 2007 is de Mededingingswet op een aantal punten aangepast. De aanpassingen dragen bij aan de afschrikwekkende werking van het mededingingsrecht. De tabel aan het eind van dit hoofdstuk geeft een schematisch overzicht van de belangrijkste aanpassingen.

Binnentreden en doorzoeken van woningen

Met deze bevoegdheid kan de NMa zonder toestemming van de bewoner een woning te betreden en doorzoeken. Dit is belangrijk, omdat door de toenemende kennis en bewustwording van de mededingingsregels verboden afspraken steeds lastiger op te sporen zijn. Het wordt nu moeilijker om documenten voor de NMa te verbergen. Deze bevoegdheid wordt slechts ingezet na machtiging van de rechter-commissaris, die ook ter plaatse bij het onderzoek aanwezig kan zijn.

Boetes voor feitelijk leidinggevend en opdrachtgevers

De NMa kan boetes opleggen aan bestuurders, managers en andere werknemers van ondernemingen die leiding geven aan of opdracht geven tot overtredingen van de Mededingingswet, zoals kartels. De maximale hoogte van de boete is € 450.000. De NMa houdt rekening met de ernst en duur van de overtreding en de omstandigheden waaronder de overtreding is begaan. De NMa legt in beginsel alleen een sanctie op als ook de onderneming wordt beboet.

Toezeggingen

De NMa kan voortaan tijdens een onderzoek naar overtredingen van de Mededingingswet toezeggingen van ondernemingen accepteren en vastleggen in een besluit. Partijen zeggen dan

bepaalde gedragswijzigingen toe. Het besluit zorgt ervoor dat de NMa de toezeggingen zonodig kan afdwingen. Het voordeel van dit instrument is dat mededingingsbeperkend gedrag kan worden voorkomen of beëindigd zonder dat een langdurige en dure procedure nodig is. Toezeggingen worden in beginsel niet geaccepteerd als mededingingsbeperkend gedrag duidelijk het doel was van de onderneming.

“De kernvraag is hoe we omgaan met de nieuwe bevoegdheden. Het is goed denkbaar dat we de nieuwe instrumenten al op korte termijn inzetten.”

Pieter Kalbfleisch, voorzitter van de Raad van Bestuur van de NMa

Concentratietoezicht

Het concentratietoezicht van de NMa is verder in lijn gebracht met het Europese mededingingsrecht. Bij de beoordeling van concentraties ligt het accent meer op de vraag of de concurrentie door een concentratie wordt beperkt, en minder of dat wordt veroorzaakt door een economische machtspositie. Voortaan worden, naast fusies en overnames, ook coöperatieve joint-ventures getoetst.

Daarnaast kunnen fuserende partijen al in de eerste fase van een onderzoek voorstellen (zogenoemde *remedies*) doen om mededingingsbezwaren van de NMa weg te nemen. In het verleden bestond deze mogelijkheid alleen als de NMa in de vergunningsfase (tweede fase) diepgaand onderzoek verrichtte. De nieuwe ‘Richtsnoeren Remedies 2007’ maken het voor ondernemingen bovendien eenvoudiger om te anticiperen op eisen die de NMa stelt bij het indienen van voorstellen. Dit draagt bij aan een efficiënte procedure voor de betrokken ondernemingen.

36 Wet onafhankelijk netbeheer

In 2007 is volop gediscussieerd over het ‘publiek en onafhankelijk netbeheer’. De minister van Economische Zaken besloot in juni om de verticaal geïntegreerde energiebedrijven definitief te splitsen langs eigendomslijnen. De NMa leverde een bijdrage aan de splitsingsdiscussie met de publicatie van twee onderzoeken: een onderzoek naar de risico’s voor het netbeheer bij de overname van Indaver door energiebedrijf Delta, en een algemeen onderzoek naar de risico’s voor het onafhankelijke netbeheer bij de huidige regelgeving. Een belangrijke conclusie van het laatst genoemde onderzoek was dat in de gesplitste situatie de onafhankelijkheid van het netbeheer op de sterkst mogelijke manier is geborgd. Desondanks zijn de risico’s nooit uit te sluiten en zal toezicht op het netbeheer altijd nodig zijn om het publieke belang en de onafhankelijkheid te waarborgen.

Wet markttoezicht registerloodsen

De NMa adviseerde in 2007 de minister van Verkeer en Waterstaat over het toezicht op de loodsers, onder meer door het afgeven van twee Uitvoerbaarheids- en Handhaafbaarheidstoetsen³ met betrekking tot de nieuwe regelgeving. De Wet markttoezicht registerloodsen is op 5 juni 2007 aangenomen in de Tweede Kamer, op 18 december 2007 door de Eerste Kamer en werd 1 januari 2008 van kracht. Om goed voorbereid te zijn op de handhaving van deze wet trof de NMa in 2007, samen met de sector, voorbereidingen voor het toezicht op deze wet.

Wet personenvervoer 2000 (Wp2000)

Op 1 januari 2007 is een wetswijziging van de Wp2000 ingegaan. De nieuwe toezichtstaken (toezicht op de financiële stromen tussen het railgebonden vervoer en het busvervoer) zijn uitgewerkt in het ‘controleprotocol gemeentelijke vervoerbedrijven’. Met behulp van dit protocol kan in 2008 door de gemeentelijke vervoerbedrijven de wettelijk vereiste verklaring uitgebracht worden.

³ Een Uitvoerbaarheids- en Handhaafbaarheidstoets voert de Vervoerkamer uit naar aanleiding van een voorgestelde wetswijziging door het ministerie van Verkeer en Waterstaat. Hierin toetst zij of taken die in de wetswijziging genoemd zijn voor de Vervoerkamer uitvoerbaar zijn en of zij op basis van deze nieuwe taken wel handhavend kan optreden.

Feiten & cijfers

Overzicht belangrijkste aanpassingen van de Mededingingswet (Mw)

Aanpassing	Waar in de Mw?	Omschrijving/toelichting
Toezeggingen	Hoofdstuk 5A	Toegezegde gedragswijziging van partijen in een besluit.
Binnentreden woningen	Artikel 55	Zonder toestemming van de bewoner een woning betreden en doorzoeken.
Sancties voor feitelijk leidinggevers	Kern in artikelen 56 en 75a	Voorkomen dat bestuurders, managers en andere werknemers leiding geven aan of opdracht geven tot een inbreuk.
Structurele maatregel	Artikel 58a	Afdwingen van wijzigingen in de structuur van een onderneming om overtredingen in de toekomst te voorkomen.
Consumentenorganisaties als belanghebbende	Artikel 93	Consumentenorganisaties krijgen onder voorwaarden een formele status in procedures bij de NMa.
Bindende aanwijzing	Artikel 56	Sanctie waarbij de NMa een partij opdraagt om de wet na te leven op een nader te omschrijven wijze.
Verhoging grens voor vrijstelling (inflatiecorrectie)	Artikel 7, lid 1	Goederen: omzet € 5,5 miljoen. Diensten: omzet € 1,1 miljoen.
Introductie van een marktaandeelcriterium	Artikel 7, lid 2	Gezamenlijk marktaandeel < 5% en betrokken omzet < € 40 miljoen.
Verhaal op ondernemersverenigingen	Artikel 68a	Meer mogelijkheden om een boete te verhalen als een ondernemersvereniging niet in staat is om te betalen.
Uitzondering kartelverbod	Artikel 16	Bepaalde collectieve arbeidsovereenkomsten, bedrijfstakpensioenregelingen en beroepspensioenregelingen vallen niet onder art. 6 Mw.
Verzegeling	Artikelen 54 en 70b	Verzegeling ook mogelijk tijdens kantooruren. NMa kan boete opleggen bij verbreking: maximaal € 450.000 of 1% jaaromzet (indien meer).
Verjaringstermijnen	Artikelen 64 en 82	De verjaring van een overtreding wordt gestuit door bepaalde onderzoeks-handelingen. De termijnen zijn meer in lijn gebracht met het Europese recht.
Toetsingsnorm concentratietoezicht	Artikel 41	Bij de beoordeling van concentraties ligt het accent meer op de vraag of de concurrentie door een concentratie wordt belemmerd, en minder of dat wordt veroorzaakt door een economische machtspositie.
Coöperatieve <i>full function</i> joint-ventures	Artikel 27	Deze worden voortaan getoetst onder het concentratietoezicht.
Remedies	Artikel 37	Partijen kunnen in de eerste fase van een onderzoek voorstellen doen om mededingingsbezwaren weg te nemen.

Naleving van de wetgeving

Deel 2 | Hoofdstuk 8

- 38 De missie van de NMa is: ‘markten laten werken’. Hiervoor is naleving van de verschillende wetten waarop zij toezicht houdt van groot belang. Dat vraagt om effectief en efficiënt toezicht op markten, waarbij de NMa hard kan optreden. Maar regelmatig wordt er bijvoorbeeld al in een vroegtijdig stadium aangedrongen op wijzigingen in bepaalde regels. De NMa gelooft in de kracht van een combinatie van instrumenten en kan daarin een verfijnde balans kiezen, omdat er beter zicht is op de effecten van het handelen. Risicogericht handhaven met de juiste maatvoering zorgt er bovendien voor dat ondernemingen zo min mogelijk lasten ondervinden van het toezicht. De NMa zet zo in op een ontwikkeling naar een situatie waarin de markt anticipeert op de mededingingsregels. Door afstand te houden wanneer dat kan, toont de NMa vertrouwen in de markt. Dat betekent wel dat ondernemingen of natuurlijke personen die tóch de mededingingsregels overtreden kunnen rekenen op hoge boetes.

Boetecode 2007

De nieuwe ‘Boetecode 2007’ onderstreept deze gedachte. De Code biedt inzicht in de wijze waarop boetes worden vastgesteld bij een overtreding van de Mededingingswet. Als eerste toezichthouder in Europa heeft de NMa ook boeteregels opgesteld voor overtredingen van de energie- en vervoerswetgeving. De bestaande boeteregels voor het kartelverbod en het verbod op misbruik van een economische machtspositie zijn in hoofdzaak onveranderd gebleven. De jurisprudentie en de ervaringen tot nu toe gaven geen aanleiding tot herziening daarvan. In de nieuwe regels zijn wel de verschillende nieuwe bevoegdheden opgenomen die de NMa heeft gekregen door een wijziging van de Mededingingswet per 1 oktober 2007.

“De speciale boeterichtsnoeren voor de bouwsector zijn hierin niet terug te vinden. Die unieke procedure is voorbij.”

René Smits, juridisch raadgever van de NMa

Methodes voor het bepalen van de boete

In de Boetecode worden drie methodes voor de boetebepaling gebruikt. De methodiek is afhankelijk van het soort overtreding. Bij inbreuken op het kartel- en misbruikverbod hanteert de NMa de sinds 2001 geldende methodiek, die is gebaseerd op de betrokken omzet bij die inbreuk. Bij overige overtredingen op de mededingingsregels en bij overtredingen van de energie- en vervoerswetgeving wordt de boete afgeleid van de totale omzet in Nederland van de onderneming. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan het leveren van energie zonder leveringsvergunning of aan het ontbreken van afspraken tussen de vervoerders en de spoorbeheerder. Deze overtredingen zijn ingedeeld in zes categorieën, gekoppeld aan de zwaarte van de overtreding. Bij elke categorie hoort een promillage van de totale omzet en een minimumboete, die als uitgangspunt worden genomen voor het bepalen van de boete. De derde methode stelt de boete vast aan de hand van het inkomen en vermogen van de overtreder. Deze methode wordt toegepast bij inbreuken door natuurlijke personen.

Nieuw clementieprogramma

In lijn met de nieuwe boetecode en de nieuwe bevoegdheden van de NMa zijn op 10 oktober 2007 nieuwe ‘Richtsnoeren Clementie’ van kracht geworden. Clementie houdt in dat ondernemingen en natuurlijke personen in aanmerking komen voor een vrijstelling of verlaging van de boete indien zij zelf informatie aan de NMa geven over kartels waarbij zij betrokken zijn. Een gevolg van de nieuwe clementieregels is dat ondernemingen een grotere kans hebben betrappt te worden, omdat er nu in een kartel meer deelnemers aan de race voor boetevrijstelling kunnen zijn.

Voorwaarde is dat individuele bedrijven en/of personen zichzelf melden bij het clementiebureau van de NMa en volledige medewerking verlenen. Degene die als eerste clementie vraagt, of het nu een bedrijf is of een persoon, kan er hierdoor zonder boete vanaf komen. Naast het feit dat het nieuwe clementieprogramma een plaats inruimt voor natuurlijke personen, biedt het ook meer voordelen aan snelle aspirant-melders. Advocaten kunnen namens een bedrijf of persoon aftasten of hun cliënt kans maakt op complete boetevrijstelling (categorie A). Die status is alleen beschikbaar als de NMa nog geen onderzoek is gestart. Als clementie categorie A nog beschikbaar is, moet de advocaat op datzelfde moment het clementieverzoek indienen. Als de

NMa aangeeft dat die categorie niet meer beschikbaar is, is het aan de advocaat en zijn cliënt om te beslissen of zij toch een clementieverzoek indienen.

Een clementieverzoeker kan clementie krijgen, afhankelijk van kort gezegd: het tijdstip van melding, de vraag of de NMa al een onderzoek naar het kartel is gestart en de waarde van de informatie die met het clementieverzoek wordt verstrekt.

Tabel 1 Clementiecategorieën

Plaats in de clementierangorde	Onderzoek NMa reeds gestart?	Categorie	Boete-vermindering
1e	Nee	A	100%
1e	Ja	B	60 – 100%
2e of volgende	Eventueel	C	10 – 40%

Anticipatie op het toezicht van de NMa

Een effectief clementieprogramma verhoogt de (gepercipieerde) pakkans en stevige boetes verhogen de afschrikwekkende werking. Dat is en blijft cruciaal voor effectief toezicht, want het leidt tot meer ‘spontane’ naleving. Om de anticipatie van het bedrijfsleven op het toezicht door de NMa te meten, houdt de NMa jaarlijks een telefonische enquête onder het midden- en kleinbedrijf naar de waargenomen concurrentiedruk. Het onderzoek geeft zicht op hoe deze bedrijven rekening houden met de activiteiten van de NMa. Ruim een kwart van de bedrijven geeft in 2007 aan dat de uitspraken van mededingingsautoriteiten invloed hebben op de manier van zaken doen in de markt. Dit toont aan dat de NMa constant actief moet zijn en blijven om de zichtbaarheid op peil te houden.

Tien jaar Mededingingswet en de NMa

De bedrijven zijn ook bevraagd over de ontwikkeling van concurrentie in de tien jaar dat de Mededingingswet bestaat en de bijdrage die de NMa heeft geleverd. Bijna tweederde van de bedrijven is van mening dat de concurrentie de afgelopen tien jaar in sterke mate of enigszins is toegenomen. Van deze bedrijven geeft ruim 20% aan dat de NMa heeft bijgedragen aan deze toename.

Bedrijven zijn goed bekend met de NMa en kennen de organisatie een belangrijke rol toe. Dit komt naar voren bij de vraag wat bedrijven zouden doen als sprake is van oneerlijke concurrentie.

Ruim 31% van de bedrijven geeft aan dat zij dan naar de NMa zouden gaan. Uit de antwoorden op een open vraag waarom ze soms geen klacht zouden indienen, wordt voornamelijk geantwoord dat ze zelf te klein zijn of dat men het zelf zal proberen op te lossen. Ook schakelt men soms een derde partij in, zoals de branchevereniging.

Berekening van het effect van het toezicht

Conservatieve berekeningen duiden erop dat het toezicht van de NMa over 2007 de consument voor ruim € 615 miljoen aan besparingen heeft opgeleverd. De NMa berekent elk jaar structureel de effecten van haar toezicht en maakt haar optreden in de Nederlandse economie op die manier meetbaar en zichtbaar. Deze berekeningen betreffen alleen de directe, korte termijn effecten van formele besluiten. Dat houdt in dat anticipatie op het optreden van de NMa, bijvoorbeeld bij het toezicht op fusies en overnames, niet in de cijfers is verwerkt. Ander optreden van de NMa, zoals het uitbrengen van richtsnoeren, informele zienswijzen en alternatieve handhaving wordt ook niet meegenomen in deze effectberekening omdat het zich lastig laat berekenen. Het effect daarvan is echter zeker aanwezig; het draagt ertoe bij dat de spelregels in de markt duidelijker worden.

“Effectmetingen legitimeren mededingingswetgeving en de handhaving daarvan.”

Jarig van Sinderen, Chief Economist van de NMa

Internationaal congres

Het meten van de economische effecten van het mededingingstoezicht is de laatste jaren in opkomst. Verschillende landen berekenen hoe groot deze effecten zijn of onderzoeken hoe dit het beste gedaan kan worden. De NMa, een van de pioniers op dit gebied, organiseerde in 2007 een congres over dit onderwerp om te discussiëren met academici, experts en beleidsmedewerkers uit binnen- en buitenland. Tijdens het congres werd onder andere ingegaan op het nut en de noodzaak van effectbepaling en de technieken om deze effecten te berekenen.

“Clementie past in cultuurverandering”

Maarten Meulenbelt

40 Een kartel opbiechten en samenwerken met de NMa kan bedrijven hoge boetes besparen. Dat lijkt makkelijk, maar mededingingsadvocaat Maarten Meulenbelt stelt dat het gebruik van de clementieregeling niet onderschat mag worden. “Ondernemingen die een kartel in de eigen gelederen ontdekken, moeten er voor zorgen dat de onderste steen bovenkomt. Op de betrokken werknemers maakt het proces vaak diepe indruk.”

Meulenbelt, van het internationale advocatenkantoor Howrey, heeft al vaak met dat bijltje gehakt. Behalve bij de NMa deed hij clementieverzoeken voor cliënten bij mededingingsautoriteiten in andere Europese landen en de Europese Commissie. Bovendien adviseert en helpt hij bedrijven bij de ontwikkeling en uitvoering van complianceprogramma's.

Cultuurverandering

In Nederland is het gebruik van de clementieregeling de afgelopen twee jaar toegenomen. Dat is volgens Meulenbelt een gevolg van een cultuurverandering ten aanzien van kartels. “Op Europees niveau worden steeds hogere boetes uitgedeeld aan ondernemingen. Daarnaast bestraffen steeds meer landen, naast het betrokken bedrijf, ook de mensen die bij het kartel betrokken zijn. Daar komt bij dat bedrijven die bij een kartel betrokken zijn zich steeds beter realiseren dat zij er zonder boete vanaf kunnen komen, terwijl hun concurrenten een boete van tientallen miljoenen euro's aan hun broek kunnen krijgen.”

Clementieverzoeken leiden niet altijd tot volledige kwijtschelding van de boete (immunititeit). “Als anderen je voor zijn, kom je in een lagere clementie categorie terecht of loop je clementie zelfs mis. Daarom is het vaak een race tegen de klok. Ten eerste omdat concurrenten niet van elkaar weten of een van hen naar de NMa zal

gaan. Daar kun je bij de NMa naar informeren, maar dat is niet vrijblijvend. Als de NMa bereid is om te vertellen of er nog clementie beschikbaar is, moet je ook op dat moment het clementieverzoek de deur uit te doen. Dat is het in de regeling ingebouwde *prisoners dilemma*. En als je zo'n aanvraag doet, moet je meteen een flinke hoeveelheid informatie overleggen.”

Grijze gebieden

De clementieregeling is er niet om uit te vissen of iets wel of niet verboden is. Hij is alleen bedoeld om zware kartels op te sporen. “Maar er zijn ook grijze gebieden”, stelt Meulenbelt. “Zoals afspraken over gezamenlijke inkoop en productie. Dat zijn – ofschoon ze wel onder het mededingingsrecht vallen – geen kartels. Daarvoor moest je vroeger langs de autoriteiten voor een ontheffing. Maar sinds de ontheffingsmogelijkheid is afgeschaft, moeten bedrijven zelf beoordelen of een samenwerking per saldo positief of negatief is voor de concurrentie.”

Meulenbelt vindt 'hardcore' kartels juridisch gezien eigenlijk heel eenvoudig. “De vraag is nooit of een prijsafsprake of marktverdeling wel of niet mag. Het gaat er alleen om of er voldoende bewijs is. Dat haakt in op het terrein van *compliance*: interne maatregelen van bedrijven die kartelvorming – en de schijn daarvan – moeten voorkomen.” *Off the record* bestaat daarbij niet, weet Meulenbelt. Niet voor gesprekken tussen concurrenten en evenmin voor de communicatie binnen bedrijven. “Mensen in commerciële functies willen zich in e-mails of interne documenten nog wel eens erg enthousiast uitdrukken. Maar zinnen als ‘we vegen de concurrentie van de markt’ zijn eerder uitdrukkingen van intern verkoopenthousiasme dan indicaties van oneigenlijke zaken. Toezichhouders moeten oppassen om niet meegesleept worden door dat enthousiasme, maar dat weet de NMa ook wel. In compliance-

programma's wijzen wij er op dat personeel van een bedrijf zich moet afvragen hoe e-mails over drie, vier of vijf jaar kunnen worden begrepen. De NMa heeft zeer geavanceerde IT-faciliteiten om servers uit te pluizen. Wie denkt dat als je op *delete* drukt een e-mail niet meer gevonden kan worden, is niet van deze tijd.”

Druk op de ketel

Meulenbelt wil niet de indruk wekken dat clementie iets is dat bedrijven zomaar moeten doen. “Naast de kans om sancties van de NMa te ontlopen, zitten er mogelijk civielrechtelijke en eventueel bij fraude ook strafrechtelijke gevolgen aan. Bovendien is een voorwaarde voor clementie dat je proactief meewerkt. Dat is medewerking die verder gaat dan de wettelijke verplichtingen. En als je je hieraan niet houdt, kun je de clementie kwijtraken. De druk blijft op de ketel. Het is een serieuze exercitie.”

“De interne ontdekking van een kartel binnen het bedrijf is voor de betrokkenen ook vaak een traumatische ervaring. Het is vervolgens niet leuk om daarover ondervraagd te worden, of dat nu door de politie of de NMa is. Bovendien gaat het tegen je intuïtie in om naar de overheid te stappen om te vertellen dat er iets mis is. Dat doe je niet zomaar. Maar de kans op een persoonlijke boete is iets wat mensen zeker aan het denken zet om toch clementie aan te vragen.”

Vertrouwen

Al met al vindt Meulenbelt de NMa een klantvriendelijke organisatie. “Met de clementie-medewerkers ontstaat al snel een sfeer van vertrouwen. Het belang om informatie boven water te krijgen, is immers wederzijds: de NMa wil schadelijke kartels opsporen en de bedrijven willen de schade door sancties zoveel mogelijk beperken.”

De NMa en de consument

Deel 2 | Hoofdstuk 9

- 42 Dit hoofdstuk illustreert hoe de NMa en de belangen van de consument bij elkaar komen. Consumenten spelen een niet te onderschatten rol. De economie is in essentie een spel van vraag en aanbod, waarbij de vragers – de consumenten – grote invloed kunnen uitoefenen op het gedrag van de aanbieders – de ondernemingen op de markt. Naast het opleggen van sancties en andere maatregelen licht de NMa voor over de concrete, schadelijke gevolgen van mededingingsbeperkend gedrag. Ook legt zij uit wat het belang is van het sectorspecifieke toezicht op de energie- en vervoersmarkten. Dat gebeurt onder meer in pers- en nieuwsberichten en sinds 2007 ook in kwartaalberichten. De website www.nmanet.nl is een belangrijke bron van informatie. Ook voordrachten en artikelen vergroten het begrip van de mededingingsregels. Ondernemingen en consumenten moeten zich ervan bewust zijn dat overtredingen de Nederlandse samenleving jaarlijks veel geld kosten.

ConsuWijzer 500.000 keer bezocht

De NMa probeert, daar waar mogelijk, laagdrempelig en transparant te zijn. Om ons werk goed te kunnen doen, geven en ontvangen we graag zoveel mogelijk informatie. Speciaal voor de consument bestaat ConsuWijzer. ConsuWijzer is het informatieloket waar de consument terecht kan voor informatie, praktische tips en advies over zijn rechten. Dit is een initiatief van de drie toezichthouders van het Ministerie van Economische Zaken: de Consumentenautoriteit, de NMa en OPTA. ConsuWijzer geeft voorlichting aan de consument en biedt de mogelijkheid om ook klachten in te dienen. In oktober 2007 bestond ConsuWijzer één jaar. Meer dan 500.000 maal zochten consumenten in het afgelopen jaar contact met ConsuWijzer, met name over het (ongemerkt en/of ongewild) aangaan van abonnementen met aanbieders van energie of telecom, kopen via internet en over garantieperiodes. Binnengekomen signalen zijn voor de NMa van groot belang, aangezien zij deze kan gebruiken bij haar handhavingsactiviteiten.

Voorbeeld: de consument en energie

Goed toezicht op de energiemarkt is van groot belang voor de consument, maar natuurlijk ook voor zakelijke gebruikers, netbeheerders en leveranciers. Een veel besproken onderzoek dat de NMa in 2007 publiceerde was haar evaluatie van de reguleringssystematiek voor netbeheerders, ook wel het ‘winstenonderzoek’ genoemd (zie Deel 1, Hoofdstuk 1, Energie).

In de periode 2001–2007 heeft regulering door de NMa gezorgd voor een besparing van totaal 1,9 miljard op de transportrekening van afnemers. Dit komt neer op een gemiddeld bedrag van € 45 per jaar per afnemer met een gas- en elektriciteitsaansluiting, op een rekening van € 470 per jaar.

“De omvang van de winsten toonde aan dat de regulering van de tarieven voor het transport van energie strenger kan.”

Gert Zijl, lid van de Raad van Bestuur van de NMa

De aanleiding om zelf een evaluatie van de reguleringssystematiek uit te voeren was op de eerste plaats de start van de nieuwe reguleringsperiode in 2008. Daarnaast waren er diverse signalen uit de markt en politiek die het een geschikt moment maakten voor een evaluatie. Zo wilden consumentenorganisaties weten of de consument moet betalen voor de winst van het gereguleerde netbeheer, terwijl de netbeheerders zelf bij herhaling aangaven dat de bestaande tarieven te laag waren om voldoende te kunnen investeren in de kwaliteit en capaciteit van het netwerk. Daarmee zou de leveringszekerheid in gevaar komen.

De discussie rond de tariefregulering legt het snijvlak bloot waarop de NMa moet balanceren. Een toezichthouder heeft de taak de consument te beschermen tegen het monopolie van de netbeheerder en moet tegelijkertijd de leveringszekerheid waarborgen. Het ‘doelmatig netbeheer’, waar de NMa naar streeft, mag niet leiden tot onderinvesteringen in het netwerk. De hoogte van de tarieven voor netbeheer worden daarom bepaald aan de hand van het ‘normrendement’; een rendement dat hoog genoeg is voor energiebedrijven om investeringen terug te verdienen, en tevens garandeert dat afnemers niet te veel betalen.

Het winstenonderzoek in 2007 liet zien dat de energiebedrijven gemiddeld meer winst hadden behaald dan het vastgestelde normrendement. In de media en de politiek werd vervolgens gepleit om de energiebedrijven te dwingen dat bedrag terug

te betalen aan de consument. Dat bleek echter niet mogelijk. De winsten waren immers behaald binnen het bestaande wettelijke kader. Wel waren de bevindingen uit het onderzoek aanleiding voor de NMa om het reguleringskader voor de nieuwe reguleringsperiode aan te scherpen.

Op weg naar een gereguleerde metermarkt

In 2007 is de eerste stap gezet in de aanloop naar een gereguleerde metermarkt voor kleinverbruikers van elektriciteit en gas (huishoudens en kleinzakelijke afnemers). Eind 2007 stelde de NMa voor het jaar 2008 maximumtarieven vast voor elektriciteitsmeters. Per 1 januari 2008 geldt één uniform maximum meettarief voor alle typen elektriciteitsmeters van huishoudens en kleinzakelijke afnemers die worden beheerd door netbeheerders.⁴ De hoogte van dit meettarief bedraagt € 24,47, exclusief BTW en is vastgesteld op basis van de gemiddelde meettarieven zoals gehanteerd door netbeheerders in 2005. In 2008 worden voorbereidingen getroffen om vanaf 2009 ook voor gas gereguleerde meettarieven te kunnen vaststellen.

De aanleiding voor de introductie van regulering van de meettarieven is een gebrekkige werking van de (vrije) metermarkt. In oktober 2006 stelde de NMa in de 'Marktmonitor Kleinverbruikers' vast dat de gemiddelde tarieven voor de meterhuur van elektriciteit tussen 2001 en 2006 zijn gestegen met zo'n 83%, zonder dat daar extra dienstverlening of anderszins extra voordeel voor de consument tegenover stond. Het doel van tariefregulering is om enerzijds een rem te zetten op de stijging van de meettarieven en anderzijds om de weg te bereiden voor de invoering van de 'slimme meter'.

Naar verwachting zal de Tweede Kamer medio 2008 besluiten tot een landelijke introductie van een nieuw type meter voor kleinverbruikers van elektriciteit en gas: de 'slimme meter'. Deze slimme meters zijn op afstand uitleesbaar en dat brengt veel voordelen met zich mee. De consument krijgt meer mogelijkheden tot energiebesparing, krijgt (veel) meer informatie over zijn verbruik en hoeft geen meterstanden meer via kaartjes door te geven. Ook komt er dan een einde aan het schatten

van meterstanden door netbeheerders. Om te garanderen dat de consument optimaal kan (blijven) wisselen van leverancier is het tevens van belang dat alle slimme meters aan dezelfde (technische) eisen voldoen en dat er sprake is van een volledig gereguleerde metermarkt. Dit betekent dat de NMa in aanloop naar de introductie van de slimme meters per 2009, en naar verwachting gedurende een periode van zes jaar daarna (waarin deze 'uitrol' volledig gerealiseerd zal moeten worden), actief zal werken aan de totstandkoming van de regulering van de metermarkt. Consumenten, leveranciers, netbeheerders en meetbedrijven zullen allemaal te maken krijgen met deze regulering.

⁴ Netbeheerders zijn verantwoordelijk voor het transport van elektriciteit en gas van productielocaties naar de klant, via het elektriciteits- en gasnetwerk.

Het functioneren van de NMa

Deel 2 | Hoofdstuk 10

- 44 De NMa is van mening dat de mogelijkheden voor effectieve handhaving van de wetgeving de afgelopen jaren zijn toegenomen. Dat leidt tot een goed functionerende NMa en toezicht dat zo min mogelijk lasten veroorzaakt. Het is van belang dat niet alleen de NMa daarvan overtuigd is, maar ook de samenleving. Daarom is (externe) toetsing van het werk belangrijk.

Algemene Rekenkamer heeft een positief beeld

De Algemene Rekenkamer deed in 2006 onderzoek naar het functioneren van de NMa. De Rekenkamer heeft op een groot aantal onderzochte gebieden een positief beeld van het functioneren van de NMa als toezichthouder op de mededinging. In het eindrapport, dat in mei 2007 werd gepresenteerd, schrijft de Rekenkamer: “De NMa heeft haar toezichtsinstrumentarium op de meeste punten goed ontwikkeld”. De Rekenkamer concludeert bijvoorbeeld dat de scheiding tussen onderzoek en sanctionering binnen de organisatie goed geborgd is. Dat is belangrijk, want de NMa onderzoekt niet alleen kartel- en misbruikzaken, maar legt ook zelf sancties op bij overtredingen. Voor deze wettelijke functiescheiding zijn volgens de Rekenkamer voldoende waarborgen aanwezig die in de dagelijkse praktijk ook goed blijken te werken.

“We zijn trots dat de Algemene Rekenkamer constateert dat de NMa in haar relatief korte bestaan een grote ontwikkeling heeft doorgemaakt.”

Pieter Kalbfleisch, voorzitter van de Raad van Bestuur van de NMa

Aanbevelingen van de Rekenkamer

Van verschillende aanbevelingen die de Rekenkamer desondanks heeft benoemd, is vastgesteld dat de NMa al bezig is met het ontwikkelen van plannen en het uitvoeren van verbeteracties. De Rekenkamer toont bijvoorbeeld waardering voor de wijze waarop de NMa de effecten van het toezicht in beeld brengt. De verbetering van de doorlooptijden van zaken moet zich ook verder doorzetten.

Rol van andere publieke belangen

De Rekenkamer concludeert dat de NMa de verhouding tussen economische en niet-economische belangen beter en duidelijker tegenover elkaar zou moeten afwegen. Niet-economische belangen zijn bijvoorbeeld belangen van het milieu, *efficiency* en kwaliteitsbevordering. De NMa houdt in haar besluiten al rekening met dit soort belangen; het gaat dus om de wijze waarop dit transparant wordt gemaakt. De NMa neemt de aanbeveling over door de motivering rondom dit soort vraagstukken nog inzichtelijker te maken dan tot nu toe het geval was.

Alternatieve handhaving

De Rekenkamer doet de aanbeveling om de criteria voor alternatieve handhaving door de NMa helder te communiceren. Alternatieve handhaving is handhaving zonder inzet van de bij wet vastgelegde instrumenten als boete, last onder dwangsom, toezeggingsbesluit of bindende aanwijzing. Het bestaat bijvoorbeeld uit het voeren van informele gesprekken met partijen of het geven van informele zienswijzen. Het doel is hetzelfde als bij het opleggen van sancties, namelijk ervoor zorgen dat de concurrentieregels worden nageleefd. De NMa kiest voor alternatieve handhaving indien dit de efficiëntie en/of effectiviteit van het toezicht vergroot. De preventieve werking van zware boetes en rechtsgelijkheid zijn belangrijke aspecten die bij deze keuze meewegen.

De NMa beschikt na aanpassing van de Mededingingswet over het toezeggingsbesluit. Waar in het verleden alternatieve handhaving werd ingezet, zal binnen het algemene mededingingstoezicht in de toekomst waarschijnlijk regelmatig een toezeggingsbesluit worden opgesteld. De inzet van alternatieve handhaving neemt in de toekomst dus in ieder geval binnen die vorm van toezicht vermoedelijk af. De NMa ziet af van het opstellen en publiceren van richtsnoeren voor alternatieve handhaving en zoekt naar andere manieren om inzicht te geven in de wijze waarop eventuele alternatieve handhaving in de toekomst plaatsvindt.

Global Competition Review

De NMa kreeg van het wetenschappelijke tijdschrift Global Competition Review (GCR) 3,5 ster in de rubriek ‘*Rating Enforcement*’. Deze beoordeling ziet op het jaar 2006. Voor deze rating vergeleek GCR 38 mededingingsautoriteiten.

De beoordeling van de NMa is goed, met scores van 3,5 ster in 2002, 3,75 in 2003, 4 in 2004 en 3,75 sterren in 2005.

GCR vermeldt in haar rapport dat er een steeds gelijkere speelveld ontstaat. De verschillen in analytische vaardigheden bij de leidende autoriteiten worden steeds kleiner. De NMa heeft autoriteiten in landen als de Verenigde Staten, Groot Brittannië en de Europese Commissie boven zich, maar deelt haar plaats met elf andere landen waaronder Canada en Frankrijk. De sterren worden toegekend door de redactie op basis van vragenlijsten die de mededingingsautoriteiten invullen, maar ook door onderzoek onder een groot panel van mededingingsadvocaten, bedrijfsjuristen en economen.

Drie klachten over optreden van de NMa

Bedrijven of consumenten kunnen zich richten tot de klachtenfunctionaris als zij vinden dat de NMa hen niet goed behandeld heeft. In 2007 ontving hij drie klachten over het optreden van de NMa. Het ging om gevallen waarin de klagers van mening waren dat de NMa een plicht tot optreden had, terwijl de NMa meende dat de bevoegdheid daarvoor ontbrak. Eén klacht werd in hoofdzaak afgewezen, waarbij de NMa erkende dat een brief van de klager niet onbeantwoord had mogen blijven. In één geval volstond een nadere uitleg door de NMa. De derde klacht werd eveneens afgewezen.

“Wonderen verrichten is niet verplicht”

Pieter Zevenbergen

46 De NMa heeft in haar relatief korte bestaan haar zaken goed op orde gekregen. Dat meent Pieter Zevenbergen, lid van het College van de Algemene Rekenkamer. Hij stoelt zijn constatering op het rapport dat zijn instituut over het functioneren van de NMa in mei 2007 publiceerde. “Maar hoewel de NMa in relatie tot haar wettelijke doelstellingen naar genoeg functioneert, waren er – zoals altijd – wel enkele kanttekeningen bij te plaatsen.”

Het onderzoek dat in 2006 werd gehouden, strookt met de strategie van de Algemene Rekenkamer om te kijken naar de kenmerken van openbaar bestuur, zoals door de Verenigde Naties gedefinieerd. “Dat zijn naast de kwaliteit van wetgeving onder meer ook toezicht en verantwoording”, licht Van Zevenbergen toe. “De NMa is niet de enige toezichthouder. Er is ook nog bijvoorbeeld OPTA voor de telecommunicatie en de Autoriteit Financiële Markten. We hebben als eerste voor de NMa gekozen. Daarna volgen – afhankelijk van de noodzaak en de tijd die we eraan willen besteden – de andere toezichthouders.”

Wat was het doel van het onderzoek?

“De vrije markt is een merkwaardig economisch fenomeen. Waar enerzijds wordt uitgegaan van de vrijheid van ontmoeting van partijen, bestaat anderzijds de noodzaak van toezicht om te waarborgen dat er voldoende concurrentie is. Wij waren vooral benieuwd hoe dat toezicht was ingericht en in hoeverre de in de wet vastgelegde doelen door de NMa worden gehaald. Omdat de NMa de enige toezichthouder is op de mededinging kan een betrokkene, als de NMa hem niet bevalt, niet even bij een concurrent aankloppen.”

“Bovendien hebben we gekeken naar de toch wel precaire relatie met de minister van Economische Zaken. Die is immers eindverant-

woordelijk, terwijl de NMa de zelfstandigheid van een onafhankelijk toezichthouder heeft.”

Wat zou er volgens het rapport beter kunnen?

“Wij vinden dat de doorlooptijd van sommige onderzoeken wat aan de lange kant is. Het is in het belang van burgers en bedrijven om binnen zo kort mogelijke termijn hom of kuit te krijgen. Bedrijven bevinden zich tijdens een onderzoek in een afhankelijke positie. Lange doorlooptijden belemmeren hen om adequaat op actuele marktontwikkelingen te reageren. Daarnaast hebben wij gesignaleerd dat je, om effectief tegen kartelvorming te kunnen optreden, heel alert moet zijn op economische verschuivingen. Dus vinden wij dat het goed zou zijn, als de NMa meer op basis van eigen marktanalyses zou gaan handhaven.”

Wat sprong er positief uit?

“Het functioneren van de *Chinese Walls* bijvoorbeeld, de scheiding tussen onderzoek en sanctiëring. Dat hebben we er uitgelicht omdat het politiek en naar de buitenwereld zo gevoelig ligt. Wij hebben vastgesteld dat de wettelijke regels en procedures consequent worden nageleefd en dat er van hoog tot laag een goede cultuur is om die functiescheiding te handhaven.”

“Een andere positieve aanbeveling was om door te gaan op de ingeslagen weg van alternatieve handhaving. Uit ons onderzoek blijkt dat de dialoog een even effectief middel kan zijn als een acceptgirokaart. Als zo’n gesprek dan geen gedragsverandering teweegbrengt, kan de NMa altijd nog haar tanden laten zien.”

Houdt u bij dit soort adviezen ook rekening met de fysieke mogelijkheden van de NMa?

“Ja en nee. Als heiligen onder elkaar zijn we tot het verrichten van wonderen niet verplicht. Ofwel, je kunt niet alles tegelijk aanpakken.

Maar dat ontslaat je niet van de verplichting om prioriteiten te stellen. Wij vragen dan ook niet om aan de lopende band wonderen te verrichten, maar wel dat er goed naar het totaal wordt gekeken. Je kunt je afvragen of de NMa wel groot genoeg is voor Nederland, maar het is aan de minister om te bepalen wat dit instituut mag kosten.”

Is het rapport ook bedoeld om de NMa een spiegel voor te houden?

“Dat is altijd nuttig. Wij hebben als Rekenkamer ooit eens een zogeheten peer review laten doen, waarbij wij collega-rekenkamers uit Noorwegen, Zuid-Afrika en het Verenigd Koninkrijk naar ons instituut en onze producten hebben laten kijken. Dat heeft behatenswaardige opmerkingen opgeleverd, waarmee wij zeker ons voordeel hebben gedaan.”

Wat heeft u in het onderzoek het meest verrast?

“Dat de gedachten die ik voorafgaand aan het onderzoek had, aan het eind van de rit als de stukjes van een mooie legpuzzel in elkaar pasten. Zo vormden het functioneren van de NMa, de lastige onafhankelijke relatie met het departement en de manier van rapporteren aan de Tweede Kamer het sluitende geheel dat we gehoopt hadden aan te treffen.”

Gehoopt maar niet verwacht?

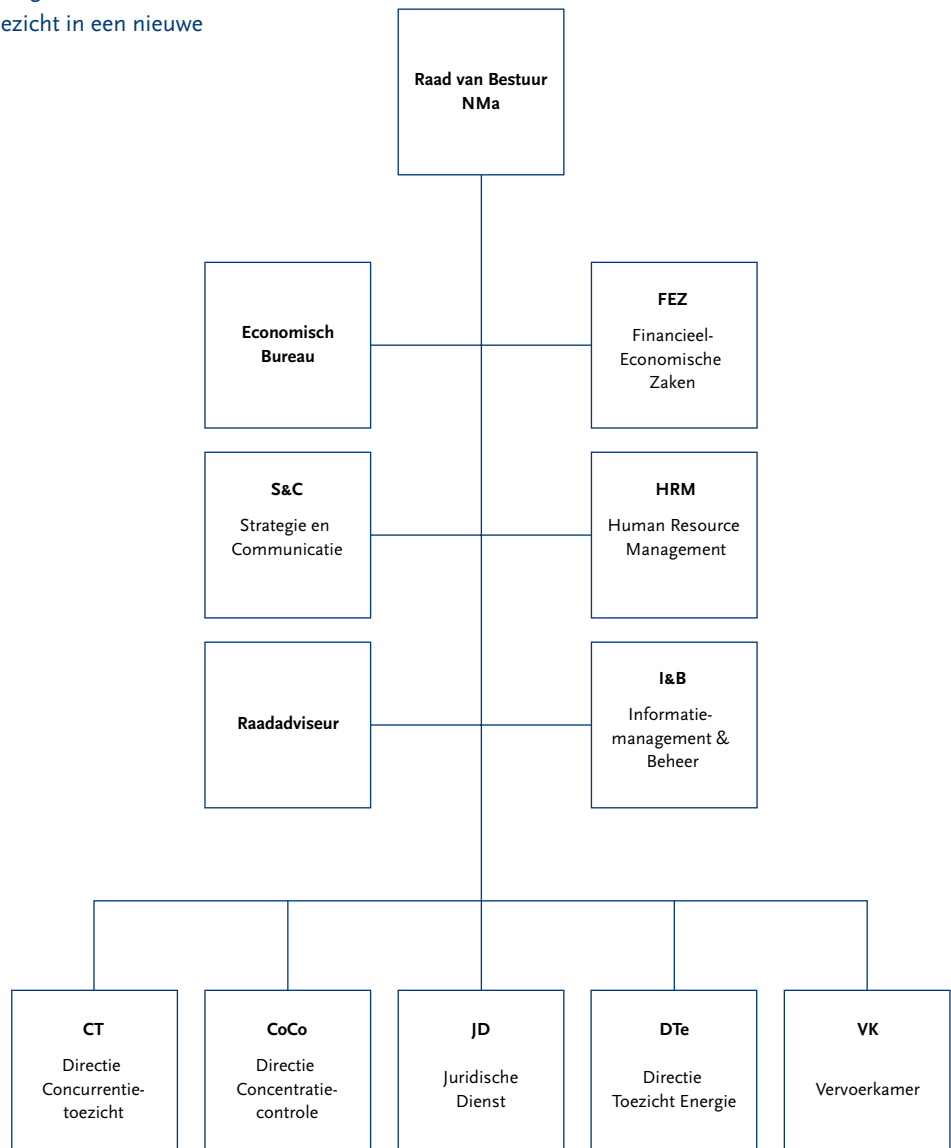
“Laat ik het zo zeggen: een Amerikaanse collega heeft ooit eens gezegd ‘in God we trust, all the rest we audit’. Als het onderzoek bevestigt wat er volgens het boekje uit zou moeten komen, is dat een plezierige aangelegenheid. Maar het is niet iets waar je van tevoren allerlei garanties op kunt krijgen.”

Deel 3

De organisatie

- 48 De NMa functioneert sinds juli 2005 als een Zelfstandig Bestuursorgaan (ZBO) met een Raad van Bestuur aan het hoofd. In 2007 hebben zich geen grote organisatorische veranderingen bij de NMa voorgedaan. Bij de Directie Toezicht energie (DTe) werd een beperkte reorganisatie doorgevoerd. In 2007 zijn uitgebreide voorbereidingen getroffen voor een samengaan van de Directies Concentratiecontrole en Concurrentietoezicht in een nieuwe Directie Mededinging per juni 2008.

Personeel

Deel 3 | Hoofdstuk 11

De doelstellingen van het HRM-beleid hebben betrekking op:

- 1 de instroom van nieuwe medewerkers;
- 2 op maat gesneden ondersteuning voor medewerkers in verband met hun functie en hun loopbaan;
- 3 de ondersteuning van leidinggevendenden bij de uitoefening van hun taken;
- 4 goede arbeidsomstandigheden en een acceptabel ziekteverzuim.

In tabel 2 t/m 5 is hieromtrent een aantal indicatoren opgenomen met daarbij de behaalde resultaten in 2007.

Instroom

De eerste doelstelling van het HRM-beleid is het zorgen voor kwalitatief goede en kwantitatief voldoende instroom van nieuwe medewerkers. De uitstroom in 2007 was immers bijna 20%, een cijfer dat de organisatie vanzelfsprekend wil terugbrengen. De arbeidsmarkt is nog altijd zeer gespannen. De NMa is er wel in geslaagd de uitstroom op te vangen door de instroom, maar daarvoor was wel meer tijd nodig. Voor organisaties als de NMa betekent dit alles dat er extra inspanningen nodig zijn om goede mensen te werven én te behouden. Daarom is, onder andere, arbeidsmarktcommunicatie een topprioriteit voor de NMa. De NMa zet daarbij in op een sterk werkgeversimago, waarbij ze differentieert naar verschillende doelgroepen. De NMa wil permanent zichtbaar zijn, gericht gebruik maken van wervingsmiddelen als internet, arbeidsmarkt- en open dagen voor studenten, breed gebruik maken van het eigen netwerk van medewerkers en van werving- en selectiebureaus. Het aantal medewerkers per 31 december 2007 bedroeg 392 (374,3 fte's).

Tabel 2 Kritische succesfactor: Bezettingsscores

Monitoringsinstrument	NMa-norm	Realisatie 2007
Instroom	minimaal 10% – maximaal 20%	21,69%
Uitstroom	minimaal 10% – maximaal 20%	19,90%
Bezettinggraad	95%	96%
Percentage vrouwen op		
MD-functies (S14 en hoger)	32%	40,9%
Verhouding man/vrouw	50% – 50%	51,3% – 48,7%

Tabel 3 Kritische succesfactor: Resultaten arbeidsmarktcommunicatie

Monitoringsinstrument	NMa-norm	Realisatie 2007
Doorlooptijd vacatures	85% binnen drie maanden	79,8%
Deelname		
arbeidsmarktdagen	12 maal per jaar	15
Open dagen bij NMa	2	5

Ontwikkeling medewerkers

De tweede doelstelling is een blijvende, goede en op maat gesneden ondersteuning voor medewerkers om zich in hun functie en in hun loopbaan bij de NMa te kunnen ontwikkelen. Van het opleidingsaanbod is in 2007 ruimschoots gebruik gemaakt. De NMa heeft ook begin 2007 een nieuw loopbaanbeleid vastgesteld dat is uitgewerkt in een projectplan met tal van maatregelen. De uitgangspunten hierbij zijn *employability*, interne mobiliteit, opleidingen en het terugdringen van interne regels en procedures. In 2007 zijn bovendien de plannen ontwikkeld voor een vast trainingsprogramma voor de jonge academici van de NMa, welke in 2008 worden uitgevoerd.

Tabel 4 Kritische succesfactor: Opleiding en ontwikkeling

Monitoringsinstrument	NMa-norm	Realisatie 2007
Aantal in 2007 gestarte		
opleidingen/trainingen	450	523
Percentage loonsom dat besteed		
wordt aan opleidingen	3%	4,21%
Informatie uit exitgesprekken	75% van uitstromers	
(organiseren feedback)	heeft exitinterview	77,6%

Ondersteuning leidinggevendenden

De NMa richt zich ten derde op een blijvende, goede en op maat gesneden ondersteuning voor leidinggevendenden bij het uitvoeren van hun managementtaken. Ook voor deze groep is in 2007 de ontwikkeling van een apart trainingsprogramma in gang gezet, dat in 2008 wordt uitgevoerd.

50 Arbeidsomstandigheden en ziekteverzuim

De vierde doelstelling betreft het creëren van arbeidsomstandigheden waarmee de werkdruk en het ziekteverzuim beperkt blijven en de tevredenheid hoog is. Het verzuim is in 2007 gestegen tot 5,74%. Het verzuim korter dan zes weken was 2,49%, het verzuim van zes weken of langer kwam uit op 3,25%. Het totaalcijfer is een duidelijke stijging ten opzichte van 2006 toen de NMa uitkwam op 4,35%. Om het ziekteverzuim beter te kunnen beheersen is in 2007, ter aanvulling op het bestaande instrumentarium, een aantal aanvullende maatregelen genomen, zoals op het gebied van de verzuimbegeleiding. In 2007 is tevens een medewerkerstevredenheidsonderzoek gehouden, waarvan de resultaten in 2008 zijn gepubliceerd.

Tabel 5 Kritische succesfactor: Verzuim

Monitoringsinstrument	NMa-norm	Realisatie 2007
Ziekteverzuim	Maximaal 3,8%	5,74%

Medezeggenschap

In 2007 vond zeven keer overleg plaats tussen de Raad van Bestuur ('de bestuurder') en de Ondernemingsraad (OR). De OR bracht onder meer advies uit over de voorgenomen samenvoeging van de directies Concentratiecontrole en Concurrentietoezicht. Eén van de OR-leden is vertegenwoordigd in de Departementale Ondernemingsraad (DOR) van EZ.

Financiën

Deel 3 | Hoofdstuk 12

Dit hoofdstuk bevat de verkorte financiële verantwoordingen over 2007 van het ambtelijk apparaat van de NMa, inclusief DTe en de Vervoerkamer. De NMa ontvangt van het ministerie van Economische Zaken (EZ) middelen voor personele en materiële kosten. Deze worden toegewezen door middel van een budgetbrief. De NMa (en EZ) stuurt in haar begrotingsuitputting op verplichtingen. Kasuitgaven zijn hier een logisch gevolg van.

NMa (ambtelijk apparaat)

Het belangrijkste gegeven is dat de NMa geen overschrijding kende, noch op verplichtingenniveau, noch op uitgavenniveau. De NMa is binnen het budget gebleven. Op verplichtingenniveau heeft de NMa een onderschrijding van iets meer dan € 1 miljoen. De NMa heeft reeds in augustus 2007 aan EZ aangegeven deze € 1 miljoen niet te zullen uitputten. Met betrekking tot de kasuitgaven heeft de NMa een onderschrijding van € 1,7 miljoen. Een deel van de uitputting zal naar verwachting in 2008 worden gerealiseerd. Wat betreft de ontvangsten is de begroting voor 93% gerealiseerd. In 2007 is ongeveer € 25,9 miljoen aan ontvangsten verantwoord. Het grootste deel van deze ontvangsten vloeit voort uit opgelegde boetes, in 2007 en eerdere jaren. In 2007 zijn boetes ontvangen met een totale hoogte van € 22,2 miljoen. De NMa had op 31 december 2007 voor circa € 11,8 miljoen aan bankgaranties van bedrijven ontvangen als zekerheid voor opgelegde boetes.

Totaal overzicht 2007

Tabel 6 Realisatie ten opzichte van de budgetbrief (in duizenden Euro)

Omschrijving	Verplichtingen	Uitgaven	Opbrengsten
Budgetbrief	45.761	48.192	27.819
Realisatie	44.139	46.463	25.914
Onderschrijding	1.622	1.728	1.904
Onderschrijding (%)	3,54%	3,59%	6,85%

Waarderingsgrondslagen

Alle bedragen zijn opgenomen tegen nominale waarde. De vorderingen blijven tot het volledige bedrag opgenomen tot zij wegens vermoedelijke oninbaarheid buiten invordering worden gesteld.

Verplichtingen

Tabel 7 Verplichtingen (bedragen zijn in Euro)

Omschrijving	Toegekend budget 2007	Realisatie 2007	Realisatie 2006
Totaal personeel	30.651.000	26.823.604	26.934.400
Totaal materieel	15.110.000	17.315.258	13.609.385
Totaal	45.761.000	44.138.863	40.543.785

De verplichtingen van de NMa voor de materiële uitgaven zijn in 2007 gestegen ten opzichte van 2006. Daarvoor zijn een aantal belangrijke verklaringen. De NMa heeft extra budget gekregen als gevolg van taakuitbreiding veroorzaakt door de Wet onafhankelijk netbeheer en de AMvB verlaging meldingdrempels in de zorg. Daarnaast is formatie toegekend vanwege de autonome groei van het aantal fusiemeldingen. In 2007 heeft een wijziging in de administratie plaatsgevonden, NMa en DTe worden hierdoor op één en dezelfde budgetpositie geboekt. De splitsing tussen NMa en DTe in 2006 is te vinden in het jaarverslag over dat jaar.

Uitgaven

Tabel 8 Uitgaven (bedragen zijn in Euro)

Omschrijving	Toegekend budget 2007	Realisatie 2007	Realisatie 2006
Personeel NMa	30.651.000	27.495.191	24.120.537
Materieel NMa	17.541.000	18.968.453	12.228.466
Totaal	48.192.000	46.463.644	36.349.003

De uitgaven van de NMa zijn inclusief de kosten van de Vervoerkamer en DTe. De Vervoerkamer wordt via de EZ begroting gefinancierd door het ministerie van Verkeer en Waterstaat. Het verschil tussen het budget 2007 en de realisatie 2007 wordt onder andere verklaard door enerzijds de toename van het verplichtingenbudget en anderzijds door oude verplichtingen die in 2007 zijn betaald zoals huur en servicekosten.

- 52 Evenals in 2006 is ook in 2007 volledig op verplichtingen gestuurd. Een verdeling van het kasbudget over grootboekrekeningen is dan ook niet gemaakt. Daarom is de kolom 'Toegekend budget' leeg. Door de toename van de formatie zijn de formatie gerelateerde kosten toegenomen zoals loonkosten, opleidingen, eenmalige extra's/aardigheidjes personeel.

Doordat de toename niet direct ingevuld kon worden met vast personeel, vanwege de krapte op de arbeidsmarkt en onzekerheid omtrent de toename van de formatie, is deze ingevuld door tijdelijke medewerkers. Dit uit zich in hogere uitgaven op de posten interim-management en uitzendkrachten en overige inhuur personeel. De NMa heeft voor het bouwdoosier een tijdelijk budget gekregen in 2007. Ook deze uitgaven zijn geboekt op de grootboekrekening 'Uitzendkrachten en overige inhuur personeel'. Dit is een bedrag van € 1.116.193.

Tabel 9 Uitgaven (bedragen zijn in Euro)

Grootboekrekening en omschrijving		Toegekend budget 2007	Realisatie 2007	Realisatie 2006
Personeel				
400000	Loonkosten		19.780.919	18.952.796
400001	Overwerk		21.506	16.420
400002	Eenmalige extra's / aardigheidjes personeel		666.263	544.539
400019	Welzijn		9.374	3.206
410000	Stage- en commissievergoedingen		27.860	16.496
410020	Interim-management		817.944	343.386
410021	Organisatie- en formatieadviezen		95.717	80.520
410031	Systeemontwikkeling		0	31.987
410033	Uitzendkrachten en overige inhuur personeel		4.731.573	3.265.731
415002	Opleiding		833.140	532.733
415003	Werving en selectie		319.911	249.363
415004	Overige personeelskosten		2.123	10.252
416012	Ontslagregelingen		188.862	72.978
440033	Abonnementen en lidmaatschappen		0	129
Totaal	Totaal personeel		27.495.191	24.120.537
Totaal	Totaal materieel		18.968.453	12.228.466
Totaal	Totaal generaal	48.192.000	46.463.644	36.349.003

Ontvangsten

Tabel 10 Ontvangsten (bedragen zijn in Euro)

Omschrijving	Toegekend budget 2007	Realisatie 2007	Realisatie 2006
NMa	23.000.000	22.191.119	144.617.095
NMa <i>fees</i>	2.200.000	1.104.500	0
DTe	2.619.000	2.619.087	2.575.943
Totaal	27.819.000	25.914.706	147.193.038

In de bovenstaande tabel zijn de ontvangsten van de NMa en DTe opgenomen. De ontvangsten van de NMa zijn voornamelijk de betalingen door ondernemingen van boetes en wettelijke rente. De ontvangsten van de *fees* vinden hun grondslag in het besluit kostenverhaal NMa (zie: staatsblad 2006, 717).

De ontvangsten van DTe vinden hun grondslag in de regeling Kostenverhaal Energie 2007 (zie: Staatscourant 13 april 2007, 72). Op deze ontvangsten zijn in 2007 de aan bedrijven terugbetaalde boetes en wettelijke rente van in totaal € 259.832 in mindering gebracht.

In 2007 heeft DTe ook gebruik gemaakt van de mogelijkheid om boetes op te leggen (zie ook Deel 1, Hoofdstuk 1, Energie). In tegenstelling tot 2006 heeft de NMa in 2007 aan bedrijven betaalde schadevergoedingen niet ten laste van de ontvangsten geboekt maar ten laste van de reguliere verplichtingen en betalingen.

Extracomptabele vorderingen boetes NMa en DTe

Tabel 11 Openstaande extracomptabele schulden en vorderingen per 31 december 2007 (bedragen zijn in Euro)

Omschrijving	2006	2007
NMa	175.082.290	147.776.435
DTe	290.861	1.861
Totaal	175.373.151	147.778.296

De vorderingen betreffen de door de NMa en DTe aan het bedrijfsleven opgelegde boetes, vermeerderd met de lopende wettelijke rente. De Vervoerkamer heeft geen openstaande vordering per eind 2007.

De NMa had op 31 december 2007 voor € 11.809.462 aan bankgaranties in bezit. Dit bedrag is inclusief een *escrow account*

(depot bij notaris) van € 135.626. De daling ten opzichte van 2006 is veroorzaakt door inning van de boetes, ontvangsten van de vorderingen van DTe en door besluiten in bezwaar en beroep. Inmiddels zijn in 2008 twee bankgaranties retour gezonden voor een bedrag ad € 488.971. Daarnaast heeft de Raad van Bestuur in haar vergadering van 5 februari 2008 een besluit op bezwaar genomen waardoor bovenstaande vorderingstand € 12.336.000 lager is geworden.

ZBO Raad van Bestuur Nederlandse Mededingingsautoriteit

In deze paragraaf zijn de verkorte financiële verantwoordingen over 2007 opgenomen van het NMa ZBO. Aan het ZBO worden door het ministerie van Economische Zaken middelen toegekend voor personele kosten. Deze worden toegewezen door middel van een budgetbrief.

Tabel 12 Realisatie versus budget (bedragen zijn in Euro)

Omschrijving	Verplichtingen	Uitgaven
Budgetbrief	568.000	568.000
Realisatie	558.998	558.998
Onderuitputting	9.002	9.002
In procenten	1.58%	1.58%

Waarderingsgrondslagen

Alle bedragen zijn opgenomen tegen nominale waarde.

Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens (Wopt)

Op grond van de Wopt die op 1 maart 2006 in werking is getreden worden inkomens bij de overheid en andere uit publieke middelen gefinancierde sectoren die hoger zijn dan het belastbaar loon van ministers, openbaar gemaakt. Voor het ZBO betreft dit over 2007 het inkomen van de voorzitter van de Raad van Bestuur.

In 2007 was dhr. Kalbfleisch bezoldigd op basis van een niet-ambtelijke aanstelling als voorzitter van de Raad van Bestuur. Het totaal in 2007 betrof € 222.689.

Bedrijfsvoeringparagraaf

Deel 3 | Hoofdstuk 13

54 Verantwoordelijkheden en toetsingen

De opzet van deze paragraaf sluit aan bij de opzet van het departementale Jaarverslag van het Ministerie van Economische Zaken. De Raad van Bestuur van de NMa is integraal verantwoordelijk voor een doelmatige en effectieve werking van de interne processen zodat de risico's van het niet realiseren van doelstellingen optimaal worden beheerst. Wat betreft de niet financiële processen kunnen de interne processen en de daarop van toepassing zijnde beheersmaatregelen echter nimmer absolute zekerheid bieden dat zich geen onvolkomenheden van belang zullen voordoen.

Om deze verantwoordelijkheid te kunnen dragen is een geheel van instrumenten ingezet op het gebied van planning, control en verantwoording (werkplan, maandrapporthages, kwartaalrapportages, kwartaalgesprekken, halfjaarrapportage en jaarrapportage), personeelsbeleid (functioneringsgesprekken, verkorte beoordelingen, persoonlijke ontwikkelplannen, functiebeschrijvingen, loopbaanbeleid, opleidingen, integriteitsbeleid en individueel werkplan), (evaluatie van) procesbeschrijvingen en (informatie)beveiliging. Niet in de laatste plaats vindt besluitvorming, op voorgeschreven en gestructureerde wijze, plaats in de vergadering van de Raad van Bestuur. Onderdeel van de voorgeschreven en gestructureerde wijze is dat indieners van agendapunten voor de vergadering van de Raad van Bestuur, in moeten gaan op de aspecten: "eventuele consequenties/risico's (personele, financiële, maatschappelijk, politiek, bestuurlijk e.d.)", "relatie of afhankelijkheid andere documenten/processen", "afgestemd met..." en "andere opinies binnen de NMa".

Rechtmatigheid van de begrotingsuitvoering

Op grond van het vorenstaande verklaren wij dat de interne processen op doelmatige en effectieve wijze hebben geleid tot het realiseren van doelstellingen, tot de totstandkoming van beleidsinformatie en tot een goed niveau van financieel en materieel beheer.

Uit de interne controles, de controles van de Audit Dienst en het toezicht vanuit de directie Financieel Economische Zaken van het Ministerie van Economische Zaken, is niet gebleken dat er sprake is van onrechtmatigheden met betrekking tot verplichtingen, uitgaven, ontvangsten en Saldibalans, van enig belang. De rechtmatigheid van de verplichtingen, uitgaven, ontvangsten en Saldibalans is daardoor naar onze mening voldoende gewaarborgd.

In 2007 is tevens onderzoek gedaan door de Algemene Rekenkamer (AR) met als centrale vraag of er voldoende waarborgen zijn voor een onafhankelijke, integere, transparante, rechtmatige, doelmatige en doeltreffende uitvoering van het algemeen toezicht en of over dit toezicht voldoende publieke verantwoording plaatsvindt. De AR heeft op een groot aantal onderzochte punten een positief beeld van het functioneren van de NMa. Ten aanzien van de verbeterpunten stelt de AR vast dat de NMa op een groot deel van die punten al bezig is met het ontwikkelen en plannen van activiteiten ter verbetering. De NMa heeft in haar reactie aangegeven hoe zij met de aanbevelingen wil omgaan.

Knelpunten bij het realiseren van de doelstellingen

In het afgelopen jaar hebben zich bij het bereiken van de doelstellingen wel diverse knelpunten voorgedaan die met behulp van bovenstaande instrumenten zoveel mogelijk zijn opgelost:

- Het percentage ziekteverzuim was in 2007 5,74%. Dit is hoger dan onze eigen norm van 3,8%. Dit heeft ertoe geleid dat er minder capaciteit beschikbaar was dan gepland.

- In 2007 is de NMa bezig geweest met het samenvoegen van twee directies, een en ander brengt altijd onzekerheid en extra inzet van communicatie met zich mee.
- Het aannemen en behouden van medewerkers met de noodzakelijke kwaliteit en expertise (vooral op senior niveau) en persoonlijke vaardigheden is NMa-breed een knelpunt. Dit vindt zijn oorzaak in de concurrentie die op het gebied van de arbeidsvoorwaarden bestaat met o.a. het bedrijfsleven en andere toezichthouders. Er was in 2007 sprake van een relatief hoge uitstroom in combinatie met voorgenoemde problematische situatie om senior en/of hoog gekwalificeerd personeel aan te trekken. Ook dit is van invloed geweest op de behaalde resultaten en/of doorlooptijden.
- De onzekerheid over de invulling van nieuwe wettelijke taken en het uitblijven van duidelijkheid omtrent eventuele uitbreiding van de formatie hiervoor, bemoeilijken het daadkrachtig reageren. Dit betreft bijvoorbeeld de AMEW, Wet Onafhankelijk Netbeheer, AMvB inzake verlaging meldingsdrempel in de zorg en Loodsenwet.
- De Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft op 7 februari 2007 uitspraak gedaan in het hoger beroep van de uitspraak van de rechtbank Arnhem in de zaak Gazelle, de principiële zaak over de toepasselijkheid van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). De Afdeling heeft de uitspraak van de rechtbank bekrachtigd dat de artikelen 90 en 91 Mw geen bijzondere, uitputtende openbaarmakingsregeling omvatten die boven de Wob gaat. Dit betekent dat de Wob van toepassing is. Doordat de NMa met vertrouwelijke informatie van concurrerende bedrijven werkt, zijn Wob-verzoeken, naast de hoeveelheid extra werk, ook om die reden een potentieel risico voor het realiseren van haar doelstellingen. Dit is ook merkbaar in de doorlooptijd waarbij de NMa niet altijd aan de tijdigheidseis kan voldoen.

Verbetering van de bedrijfsvoering

In 2007 zijn belangrijke stappen gezet voor het samenvoegen van de directies Concurrentietoezicht en Concentratiecontrole. De verwachting is dat de NMa hierdoor beter kan inspelen op het actuele aantal meldingen concentraties en beter gebruik kan maken van inhoudelijke marktkennis. In 2008 zal de daadwerkelijke fusie plaatsvinden.

In 2007 zijn de eerste stappen gezet naar een zogenaamd Document Management Systeem. Digitalisering van inkomende stukken is de eerste fase. Dit moet leiden tot een betere beschikbaarheid van de dossierstukken. In het eerste kwartaal van 2008 vindt op basis van de uitgevoerde pilot verdere besluitvorming plaats.

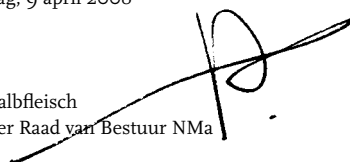
In 2007 is een financieel rapportage instrument in gebruik genomen waarmee budgethouders zelf actuele financiële rapporten kunnen inzinnen. In 2008 zal dit verder worden uitgebouwd naar andere aspecten van managementinformatie.

Op het gebied van werving en selectie zijn in 2007 stappen genomen om de doorlooptijden te verkorten. Gezien bovengenoemde knelpunten, zijn in 2008 aanvullende acties nodig. Deze zullen zich richten op kwalitatieve versterking van het werving en selectie proces en een duidelijke profilering van de NMa.

Het uiteindelijke doel van volledige gezamenlijke huisvesting is nog niet bereikt. In 2007 zijn wel meer medewerkers van de NMa in dezelfde toren gehuisvest. In 2008 wordt aan deze doelstelling verder invulling gegeven.

Den Haag, 9 april 2008

Pieter Kalbfleisch
Voorzitter Raad van Bestuur NMa

Accountantsverklaringen

Deel 3 | Hoofdstuk 14

Status jaarrekening

De verkorte jaarrekening van de NMa over 2007 zoals opgenomen in dit jaarverslag, is gebaseerd op het departementale jaarverslag 2007 van het Ministerie van Economische Zaken en de interne jaarrekening van de NMa over 2007. De Algemene Rekenkamer, die het departementale jaarverslag jaarlijks onderzoekt, zal op de derde woensdag in mei haar oordeel hierover in een rapport aan de Staten-Generaal aanbieden. In dit rapport kunnen opmerkingen worden gemaakt over het financiële beheer en/of de jaarrekening van de NMa. De Auditdienst van het Ministerie van Economische Zaken heeft deze interne jaarrekening in het kader van de controle, bedoeld in artikel 66 van de Comptabiliteitswet, gecontroleerd en hierbij een goedkeurende verklaring verstrekt.

Accountantsverklaring

Wij hebben de in dit jaarverslag NMa 2007 in Deel 3, Hoofdstuk 12 opgenomen verkorte jaarrekening, die deel uitmaakt van de interne jaarrekening van de NMa over 2007, gecontroleerd. De verkorte jaarrekening bestaat uit:

- de staten van verplichtingen, uitgaven en ontvangsten met de financiële toelichtingen daarbij;
- de posten van de saldbalans van de NMa per 31 december 2007 met de toelichting daarbij;
- de in dit Jaarverslag NMa 2007 in Deel 3, Hoofdstuk 13 opgenomen bedrijfsvoeringparagraaf over de comptabele rechtmatigheid en de getrouwe weergave van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering over 2007.

Verantwoordelijkheid van de Raad van Bestuur van het ZBO NMa

De Raad van Bestuur van het ZBO NMa is verantwoordelijk voor het opmaken van de verkorte jaarrekening van de NMa die de uitkomsten van de begrotingsuitvoering getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van de bedrijfsvoeringparagraaf, beide in overeenstemming met de Comptabiliteitswet 2001 en de daaruit voortvloeiende regelgeving. Deze verantwoordelijkheid omvat onder meer het ontwerpen, invoeren en in stand houden van een intern beheersingssysteem relevant voor het opmaken van en getrouw weergeven in de financiële overzichten van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering, zodanig dat deze geen afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten bevatten, het kiezen en toepassen van aanvaardbare grondslagen voor financiële verslaggeving en het maken van schattingen die onder de gegeven omstandigheden redelijk zijn.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de verkorte

jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht. Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de financiële overzichten geen afwijkingen van materieel belang bevatten.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de financiële overzichten. De keuze van de uit te voeren werkzaamheden is afhankelijk van de professionele oordeelsvorming van de accountant, waaronder begrepen zijn beoordeling van de risico's van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten. In die beoordeling neemt de accountant in aanmerking het voor het opmaken van en getrouw weergeven in de financiële overzichten van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering relevante interne beheersingssysteem teneinde een verantwoorde keuze te kunnen maken van de controlewerkzaamheden die onder de gegeven omstandigheden adequaat zijn maar die niet tot doel hebben een oordeel te geven over de effectiviteit van het interne beheersingssysteem van de NMa. Tevens omvat een controle onder meer een evaluatie van de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van schattingen die de Raad van Bestuur van het ZBO NMa heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de financiële overzichten.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Oordeel

Wij zijn van oordeel dat de verkorte jaarrekening op alle materieel van belang zijnde aspecten in overeenstemming is met de jaarrekening waaraan deze is ontleend.

Voor het inzicht dat vereist is voor een verantwoorde oordeelsvorming omtrent de getrouwe weergave van de financiële informatie van de NMa en voor een toereikend inzicht in de reikwijdte van onze controle dient de verkorte jaarrekening te worden gelezen in samenhang met de volledige jaarrekening, waaraan deze is ontleend, alsmede met de door ons daarbij op 14 maart 2008 verstrekte goedkeurende accountantsverklaring.

Den Haag, 9 april 2008

Auditdienst van het Ministerie van Economische Zaken

Was getekend

Drs. P.H. Staats RA
Senior auditor

Was getekend

P.H.M. Verschoore RA
Audit manager

56 Status jaarrekening

De verkorte jaarrekening van het ZBO NMa over 2007 zoals opgenomen in dit jaarverslag, is gebaseerd op het departementale jaarverslag 2007 van het Ministerie van Economische Zaken en de interne jaarrekening van het ZBO NMa over 2007. De Algemene Rekenkamer, die het departementale jaarverslag jaarlijks onderzoekt, zal op de derde woensdag in mei haar oordeel hierover in een rapport aan de Staten-Generaal aanbieden. In dit rapport kunnen opmerkingen worden gemaakt over het financiële beheer en/of de jaarrekening van het ZBO NMa. De Auditdienst van het Ministerie van Economische Zaken heeft deze interne jaarrekening in het kader van de controle, bedoeld in artikel 66 van de Comptabiliteitswet, gecontroleerd en hierbij een goedkeurende verklaring verstrekt.

Accountantsverklaring

Wij hebben de in dit jaarverslag NMa 2007 in Deel 3, Hoofdstuk 12 opgenomen verkorte jaarrekening, die deel uitmaakt van de interne jaarrekening van het ZBO NMa over 2007, gecontroleerd. De verkorte jaarrekening bestaat uit:

- de staten van verplichtingen en uitgaven met de financiële toelichtingen daarbij;
- de in dit Jaarverslag NMa 2007 in Deel 3, Hoofdstuk 13 opgenomen bedrijfsvoeringparagraaf over de comptabele rechtmatigheid en de getrouwe weergave van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering over 2007.

Verantwoordelijkheid van de Raad van Bestuur van het ZBO NMa

De Raad van Bestuur van het ZBO NMa is verantwoordelijk voor het opmaken van de verkorte jaarrekening van het ZBO NMa die de uitkomsten van de begrotingsuitvoering getrouw dient te geven, alsmede voor het opstellen van de bedrijfsvoeringparagraaf, beide in overeenstemming met de Comptabiliteitswet 2001 en de daaruit voortvloeiende regelgeving. Deze verantwoordelijkheid omvat onder meer het ontwerpen, invoeren en in stand houden van een intern beheersingssysteem relevant voor het opmaken van en getrouw weergeven in de financiële overzichten van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering, zodanig dat deze geen afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten bevatten, het kiezen en toepassen van aanvaardbare grondslagen voor financiële verslaggeving en het maken van schattingen die onder de gegeven omstandigheden redelijk zijn.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de verkorte jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht. Dienovereenkomstig zijn wij

verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de financiële overzichten geen afwijkingen van materieel belang bevatten.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de financiële overzichten. De keuze van de uit te voeren werkzaamheden is afhankelijk van de professionele oordeelsvorming van de accountant, waaronder begrepen zijn beoordeling van de risico's van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten. In die beoordeling neemt de accountant in aanmerking het voor het opmaken van en getrouw weergeven in de financiële overzichten van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering relevante interne beheersingssysteem teneinde een verantwoorde keuze te kunnen maken van de controlewerkzaamheden die onder de gegeven omstandigheden adequaat zijn maar die niet tot doel hebben een oordeel te geven over de effectiviteit van het interne beheersingssysteem van het ZBO NMa. Tevens omvat een controle onder meer een evaluatie van de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van schattingen die de Raad van Bestuur van het ZBO NMa heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de financiële overzichten.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Oordeel

Wij zijn van oordeel dat de verkorte jaarrekening op alle materieel van belang zijnde aspecten in overeenstemming is met de jaarrekening waaraan deze is ontleend.

Voor het inzicht dat vereist is voor een verantwoorde oordeelsvorming omtrent de getrouwe weergave van de financiële informatie van het ZBO NMa en voor een toereikend inzicht in de reikwijdte van onze controle dient de verkorte jaarrekening te worden gelezen in samenhang met de volledige jaarrekening, waaraan deze is ontleend, alsmede met de door ons daarbij op 14 maart 2008 verstrekte goedkeurende accountantsverklaring.

Den Haag, 9 april 2008

Auditdienst van het Ministerie van Economische Zaken

Was getekend

Drs. P.H. Staats RA
Senior auditor

Was getekend

P.H.M. Verschoore RA
Audit manager

Trefwoordenregister

58

A

Aanbevelingen 7, 33, 44, 54
Aansluittarief 15
Accountantsverklaring 55–56
Advocacy 8, 22
Algemene Rekenkamer 7, 34, 44, 46, 54–56
Alternatieve handhaving 3, 7, 39, 44, 46
Ambtelijk apparaat 51
Anticipatie 39
Arbeidsmarktcommunicatie 49
Arbeidsomstandigheden 49–50

B

Banken 11, 26
Besparing 3, 8, 14, 32, 34, 39, 42–43
Bestuurders 7, 35, 37
Betaalmarkt 26
Betalingsverkeer,
consultatiedocument 26
Betonsector 32
Bezettingsscores 49
Bezwaarzaken 11, 32
Bindende aanwijzing 13, 37, 44
Binnen- en buitenlandse betalingen 26
Binnentreden 35, 37
Bloemenveilingen 33
Boekhouding 37
Boete-immuniteit 32
Boetecode 39
Boetebepaling 38
Boeteregels 38
Boetevrijstelling 38
Boomkwekerijen 32
Bouwsector 10, 32, 38
Breedbandinternet 31

C

Capaciteitsverdeling 18
Chipknip 26
Civiele handhaving 8
Clementie 8, 11, 32, 34, 38, 40
Clementiebureau 38
Clementiekortingen 32
Clementieprogramma 32, 38–39
Clementieverzoek 32, 38–40
Collectieve beheersorganisaties 30
Compensatieregeling 15
Complianceprogramma 26–27, 30, 40

Concentratietoezicht 7, 35, 37
Consument 6–8, 10–11, 13–15, 20, 22, 26,
28, 30, 34, 39, 42–43, 45
Consumentenorganisaties 37, 42
Consumentenvertrouwen 6, 13
ConsuWijzer 11, 42
Controleprotocol gemeentelijke
vervoerbedrijven 36
Coöperatieve joint-ventures 35, 37
Cultuurverandering 40

D

Doorlooptijden 44, 46, 54
Drempels 32, 51

E

Economische machtspositie 10, 15, 24, 31,
33, 35–38
Effectberekening 39
Effectieve handhaving 44
Effectiviteit 44, 55–56
Efficiëntie 44
Employability 49
Energie 3, 8, 10–15, 38, 42–43, 53
Energie- en vervoerswetgeving 38
Energiemarkt 6, 11, 13–14, 42
E-ticketing 30
European Competition Network 26, 32–33
Europese betaalmarkt 26
Europese Commissie 11, 14, 33, 40, 45
Europese mededingingsautoriteiten 33
Evaluatie 8, 14, 18, 42, 54–56

F

Feitelijk leidinggevenden 35, 37
Financiële en zakelijke dienstverlening 26
Financiële verantwoordingen 51, 53
Functiescheiding 44, 46
Functioneren 7, 13, 34, 44, 46, 54
Fusies en overnames 3, 10, 15, 23–23, 27,
31, 39

G

Gasmonitor 14
Gasrotonde 14
Gebruiksvergoeding 18–19
Geestelijke gezondheidszorg 23
Gemeentelijke vervoerbedrijven 19, 36

Geschilbeslechting 3
Global Competition Review 44
Groothandelsmarkt 13–14

H

Handhavingskalender 18
Huis-aan-huisbladen 31

I

Informatieloket 42
Informatievoorziening 13
Inkoopcombinaties 30
Innovatie 10, 26, 30, 32
Instroom 49
Instrumenten 6, 35, 38, 44, 54
Integratie 14, 30
Internetdiensten 31
Interview 3, 49

J

Jaarrekening 55–56
Joint sector inquiries 33
Jubileum 3

K

Kabelbedrijven 31
Kartelparadijs 3, 6
Keuzevrijheid 7–8, 22, 28
Klachten 13, 18, 26, 42, 45
Klachtenafhandeling 13
Klachtenfunctionaris 45
Koninklijke Notariële
Beroepsorganisatie 33
Koppelverkoop 30–31
Kredietverlening 26
Kritische succesfactor 49–50

L

Lasten 6, 13, 18, 23, 38, 44
Leidinggevenden 35, 37, 49
Leveringszekerheid 42
Loonkosten 52
Loopbaan 49, 54
Luchtvaarttarieven 18

M

Makelaars 26–28
Marktaandeelcriterium 37

Marktkoppeling 14
 Marktmonitor 13, 43
 Marktverdelingsafspraken 22
 Mededingingswet 3, 7, 10–11, 22–23, 26–27, 30–31, 34–35, 37–39
 Medewerkerstevredenheidsonderzoek 50
 Medezeggenschap 50
 Media- en communicatiemarkten 30
 Meettarieven 43
 Metermarkt 43
 Mobiliteit 49
 Monitor Financiële Sector 11, 26

N

Nacontrole 30, 32
 Naleving 7, 18, 27, 30, 34, 38–39
 Natuurlijke personen 34, 38
 Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) 10, 23
 Niet-economische belangen 44
 NMa-Agenda 7–8, 12, 32
 Normrendement 42

O

Oligopolies 7, 26
 Oligopolistisch 22, 30
 Ondernemersverenigingen 37
 Ondernemingsraad 50
 Onderschrijding 50
 Ontvangsten 51, 53–55
 Ontwikkelingen 8, 10, 20, 26, 34–35, 46
 Opdrachtgevers 30, 35
 Opleidingenaanbod 49
 Organisatie 3, 13, 20, 24, 27–28, 30, 33, 37, 39–40, 42, 44, 48–49, 52
 Overschrijding 51

P

Pakkans 39
 Particuliere beleggers 27
 Personeel 30, 40, 49, 51–52, 54
 Persoonlijke boete 40
 Prestatieregeling 18–19
 Prijsadviezen 32
 Publieke belangen 44

R

Raad van Bestuur 3, 6–8, 11, 26, 35, 42, 45, 48, 50, 53–56

Regiovertegenwoordiger 23
 Regulering 3, 8, 14, 42–43
 Reguleringssperiode 42–43
 Reguleringssystematiek 8, 14, 42
 Remedies 35, 37
 Richtsnoeren Clementie 38
 Richtsnoeren Remedies 35
 Richtsnoeren Zorg 22
 Risico 6–8, 12, 26, 33, 36, 38, 54–56
 Risicogericht handhaven 12, 38
 Roosters 32

S

Samenwerking 8, 10, 14, 22, 24, 32–33, 40
 Samenwerkingsverbanden 22
 Sancties 3, 6, 10, 22, 32, 34, 37, 40, 42, 44
 Scheiding 19, 44, 46
 Scorekaart 13
 SEPA Task Force 26
 Slimme meter 43
 Spoormonitor 18
 Spoorwegwet 10–11, 18
 Stapelverbod 30
 Structurele maatregel 37
 Suikersector 33

T

Third package 14
 Thuiszorginstellingen 22
 Toekomst 3, 8, 15, 18, 26, 37, 44
 Toezeggingen 30, 35, 37
 Toezichtsinstrumentarium 7, 44
 Transparantie 13, 28
 Transportcapaciteit 15

U

Uitgaven 51–56
 Uitgevers 30
 Uitstroom 49, 54

V

Verjaringstermijnen 37
 Verkeersregelininstallaties 33
 Verkeersregeltoestellen 33
 Verplichtingen 40, 51–56
 Verrekeningen 20
 Vertrouwen 3, 6, 8, 13, 35, 38, 40
 Vervoer 3, 6, 8, 10–12, 18–19, 36, 38, 42

Vervoerkamer 3, 8, 10–11, 18–19, 36, 51, 53
 Verzegeling 37
 Verzuim 49–50, 54
 Voorlichting 22, 42
 Vorderingen 51, 53
 Vrijstelling 37

W

Waarborgen 26, 36, 42, 44, 46, 54
 Websites 13
 Weigering mee te werken 33
 Welvaart 6, 8, 10
 Werkgeversimago 49
 Wet luchtvaart 10, 18, 20
 Wet markttoezicht registerloodsen 10, 19, 36
 Wet onafhankelijk netbeheer 36, 51, 54
 Wet personenvervoer 2000 10, 36
 Wettelijke rente 37, 53
 Winstenonderzoek 42

Z

Zelfstandig behandelcentrum (zbc) 23
 Zelfstandig bestuursorgaan 11, 48
 Ziekenhuizen 23–24
 Ziekteverzuim 49–50, 54
 Zorg 6, 8, 12, 14–15, 21–22, 24, 28, 34–35, 38, 40, 54
 Zorgsector 11, 22
 Zorgverzekeraars 7, 22–23
 Zorgverzekeringsbranche 22

Colofon

Redactie

NMa

Den Haag

Ontwerp en realisatie

Total Identity

Den Haag

Fotografie

Corb!no

Amsterdam

Interviews

De TekstGroep

Delft

Drukwerk

Thieme Amsterdam B.V.

Amsterdam

De inhoud van de quotes en de interviews in dit jaarverslag zijn uitsluitend bedoeld als illustratie van de maatschappelijke betekenis van het optreden van de NMa. Dit kan derhalve niet worden beschouwd als een weergave van het beleid van de NMa.

NMa

Bezoekadres

Muzentoren
Wijnhaven 24
2511 GA Den Haag

Postadres

Postbus 16326
2500 BH Den Haag
T (070) 330 3330
F (070) 330 3370
www.nmanet.nl

ConsuWijzer

T 088-0707070
www.consuwijzer.nl

Bedrijven

T 0800-023 1885 (gratis)